
Selvitys turkistarhauksen nykytilasta ja tulevaisuuden vaihtoehtoista

---

Eija Vinnari, professori, Tampereen yliopisto
2022

Sisällysluettelo

	Tiivistelmä	3
1.	Johdanto	4-5
1.1	Tutkimustehtävä	4
1.2	Aineisto	4-5
2.	Nykytilakatsaus	5-16
2.1	Perustietoja turkistarhauksesta Suomessa	5-6
2.2	Turkistarhauksen taloudellinen merkitys valtakunnallisella tasolla	6-10
2.2.1	Turkisten tuonnin ja viennin arvo	6-7
2.2.2	Turkistarhauksen työllistävä vaikutus	7-9
2.2.3	Liikevaihto ja maksetut yhteisöverot	9-10
2.3	Turkistarhausalan merkitys paikallisella tasolla	10-16
2.3.1	Työllistävä vaikutus	10-11
2.3.2	Kuntien saamat verotulot	12-13
2.3.3	Turkistarhauksen sivuelinkeinot	13-14
2.3.4	Turkistarhauskuntien elinkeinorakenne	14-16
3.	Siirtymäajan tukimuotoja	16-25
3.1	Kansainvälisiä esimerkkejä	16-21
3.1.1	Yleiskatsaus	16-18
3.1.2	Norja	18-19
3.1.3	Alankomaat	19-20
3.1.4	Italia	20
3.1.5	Muita esimerkkimaita	20-21
3.2	Kotimaisia esimerkkejä	21-23
3.2.1	Paperiteollisuuden rakennemuutos	21-22
3.2.2	Turvetuotannon vähentäminen	22-23
3.3	Rahoitusinstrumentteja ja tukimekanismeja	23-25
4.	Johtopäätökset ja suositukset	25-27
4.1	Yhteenvedo ja johtopäätökset	25-27
4.2	Suosituks	27
	Lähteet	28

Tiivistelmä

Käsillä olevan selvityksen tarkoituksena on pohtia turkistarhausalan rakennemuutosta erityisesti tulevaisuuden vaihtoehtojen kannalta. Raportin ensimmäisessä, nykytilaa kartoittavassa osuudessa perehdytään turkistarhausalan taloudelliseen merkitykseen Suomessa. Tästä näkökulmasta tärkeitä tietoja ovat alan vientitulot, työllistävä vaikutus sekä valtion ja kuntien alalta saamat verotulot. Raportin toisessa osassa käydään läpi kansainvälisiä ja kotimaisia esimerkkejä rakennemuutosten jälkihoitotoimenpiteistä eri aloilla sekä keinoja, joilla valtio ja muut julkiset toimijat voisivat edistää uusien työpaikkojen syntymistä turkistuotantoalueelle sekä tukea turkistarhausyrittäjien ja -työntekijöiden uudelleentyöllistymistä. Nykytilanekatsauksen yhteenvedona voidaan todeta, että alan vientitulot vuonna 2021 muodostivat hyvin pienen osan Suomen tavaraviennin kokonaistuloista ja että Pohjanmaan neljään maakuntaan keskittyvä turkistarhausliiketoiminta on suurimmaksi osaksi pienimuotoista ja osa-aikaista. Tilastokeskuksen aineistosta tehtyjen laskelmien perusteella turkiskasvatuksen suora työllistävä vaikutus on noin 900 henkilötyövuotta ja toimialan kokonaisvaikutus maamme työllisyyteen noin 1800 henkilötyövuotta.

Katsaus koti- ja ulkomaisiin esimerkkeihin tuotti runsaasti esimerkkejä keinoista, joilla turkistarhaus-toimialan rakennemuutosta voidaan tukea. Toimialan mahdollisen lakkauttamisen suurin haaste Suomessa ei todennäköisesti ole rahoituksen puute vaan se, mille aloille turkistarhauksesta tällä hetkellä elantonsa saavat henkilöt työllistyisivät. Pohjanmaan neljä maakuntaa ovat jo tällä hetkellä alueellisia kehittämistoimenpiteitä tarvitsevia murrosalueita. Korkeasta työpaikkaomavaraisuudesta ja matalista työttömyysluvuista huolimatta alueen alkutuotantopainotteisen elinkeinorakenteen on todettu kaipaavan uusiutumista. Yksi mahdollinen ratkaisu on luottaa yrittäjähenkisten yksilöiden ideointikykyyn ja tarjota sen tueksi erilaisia yrittäjyystukia ja -palveluita. Esimerkiksi alkutuotantoon liittyvää uudenlaista liiketoimintaa voisi tarjota herneen, härkäpavun ja lupiinin kaltaisten kasvilajikkeiden viljely sekä jalostus proteiinilähteiksi. Toisen vaihtoehdon voi tarjota alueella jo harjoitetun kasvihuoneviljelyn laajentaminen ja kolmannen mahdollisuuden EU:n maatalouspoliittisten tukivälineiden kannustama vihreä siirtymä eli

karjatalouden korvaaminen uusiutuvan energian tuotannolla ja kiertotalousliiketoiminnalla. Pohjanmaalla onkin jo käynnistynyt useita tuulivoimahankkeita sekä bio- ja kiertotaloushankkeita. Alueella on myös jonkin verran teollisuutta, joka voisi tarjota työpaikkoja turkistarhauksesta työttömiksi jääville palkansaajille. Osan yrittäjistä voi puolestaan arvioida jäävän siirtymääjan puitteissa eläkkeelle.

Olettaen, että turkistarhauksen hallittu lakkauttaminen päätetään ottaa vuoden 2023 hallitusohjelman yhdeksi tavoitteeksi, suositellaan tämän selvityksen pohjalta seuraavia toimenpiteitä:

- 1. Perustetaan monialainen työryhmä, jossa on jäseniä ministeriöistä, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista sekä järjestöistä, jotka edustavat paitsi tarhaajien myös eläinten näkökulmaa. Työryhmä teettää tarkemmat selvitykset turkistarhaajien tämän hetken ikäjakaumasta, turkistarhauksen pää- ja sivutoimisuuden asteesta, toiminnan kannattavuudesta sekä kiinteiden rakenteiden nykykäyttöarvosta. Näiden selvitysten avulla pystytään tarkemmin arvioimaan tarvittavan siirtymääjan pituutta, tukitoimien tarpeellisuutta sekä mahdollisten tukisummien suuruutta.**
- 2. Turkistarhauksen lakkauttamisen siirtymäajaksi suositellaan 5–7 vuotta, joka lienee sopiva kompromissi valtion ja turkistarhausalan toimijoiden välillä. Jos siirtymäaika on lyhyempi, julkisista varoista maksettavaa rahallista tukea tarvitaan enemmän. Jos taas siirtymäaika on pidempi, alan yrittäjät ja palkansaajat eivät saa välttämättä lainkaan rahallista tukea.**
- 3. Turkistarhausalan rakennemuutos otetaan yhdeksi painopistealueeksi valtion ja Pohjanmaan maakuntien välisissä aluekehittämiskeskusteluissa. Valtio sitoutuu tekemään lisäpanostuksen alueen elinvoiman ja elinkeinorakenteen kehittämiseen.**
- 4. Valtio myöntää ely-keskuksille lisämäärärahan uuden liiketoiminnan kehittämiseen**

tarkoitettuihin yritysten kehittämispalveluihin ja -avustuksiin.

- 5. Valtio myöntää TE-toimijoille (2024 lähtien kunnat) lisämäärärahan turkistarhausalan yrittäjien ja palkansaajien uudelleen koulutautumisen ja työllistymisen tukemiseen.**
- 6. Valtio sitoutuu korvaamaan 40–50 % tarhauskiinteistöjen purkamis- ja/tai muuntamiskustannuksista erikseen päätettävään tarhaustoimipaikkakohtaiseen maksimisummaan asti.**

1. Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä

Tämä selvitys, jossa käsitellään turkistarhauksen nykytilaa ja tulevaisuuden vaihtoehtoja, on laadittu Animalia ry:n toimeksiannosta ilman rahallista korvausta. Selvitys on myös toteutettu ORSI- tutkimushankkeen¹ (2019–2025) puitteissa, vaikkakin vastuu mahdollisista virheistä on ainoastaan tekijällä. Suomen Akatemian yhteydessä toimivan strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman ORSI-hankkeen tarkoituksena on löytää oikeudenmukaisia ohjauskeinoja, joilla julkinen valta voi edistää kestävyystavoitteiden saavuttamista erityisesti suomalaisessa toimintaympäristössä. Hankkeen osana pohditaan yhteiskunnallisten arvojen muuttumiseen liittyvää rakennemuutosta, jonka myötä yhtäältä jotkin elinkeinot supistuvat tai häviävät ja toisaalta syntyy uusia toimialoja ja työpaikkoja. Yksi esimerkki tällaisista murrosaloista on turkistarhaus, jonka yhteiskunnallinen hyväksyttävyys on asteittain vähentynyt parin viime vuosikymmenen aikana. Useimmissa Euroopan unionin maissa turkistarhaus on kielletty joko kokonaan tai osittain, ja Suomessakin tarhauksen lopettamisesta on aika ajoin käyty yhteiskunnallista keskustelua. Poliittisista eduskuntapuolueista vihreät, vasemmistoliitto ja sosiaalidemokraatit ovat lakkauttamisen kannalla. Kansalaisaloite turkistarhauksen kieltämiseksi esimerkiksi eteni eduskuntaan vuonna 2013 mutta ei saanut valiokuntakäsittelyssä tarpeeksi kannatusta. Keväällä

2022 alettiin puolestaan kerätä nimiä Euroopan unionin laajuiseen Fur Free Europe -kansalaisaloitteeseen, jossa ehdotetaan turkistarhauksen kieltämistä EU:n alueella.

Käsillä olevan selvityksen tarkoituksena on pohtia turkistarhausalan rakennemuutosta erityisesti tulevaisuuden vaihtoehtojen kannalta. Suomessa turkistarhaus on voimakkaasti keskittynyt Pohjanmaan neljään maakuntaan. Jos oletetaan, että turkistarhaus Suomessa päätetään lähitulevaisuudessa hallitusti lakkauttaa, miten varmistetaan, että tämä tapahtuu sekä Pohjanmaan alueen että tarhausalan yrittäjien ja työntekijöiden kannalta oikeudenmukaisella tavalla? Minkälaisilla valtakunnallisilla, alueellisilla ja paikallisilla toimenpiteillä voidaan luoda alueelle uusia työpaikkoja ja tukea tarhauksesta elantonsa saaneiden henkilöiden uudelleentyöllistymistä?

Tämä raportti jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä, nykytilaa kartoittavassa osuudessa perehdytään turkistarhausalan taloudelliseen merkitykseen Suomessa. Tästä näkökulmasta tärkeitä selvitettäviä asioita ovat alan vientitulot, työllistävä vaikutus sekä valtion ja kuntien alalta saamien verotulojen määrä. Koska aihetta eri näkökulmista luotaavia raportteja ja koonteja on julkaistu jo aiemmin (esim. Karhula, Latukka & Rekilä, 2008; Pyykkönen & Huovari, 2021; PTT, 2014; 2016), tämän selvityksen tarkoituksena on lähinnä katsauksenomaisesti päivittää ja täydentää joitakin aiemmin esitettyjä tietoja.

Raportin toisessa osassa käydään läpi kansainvälisiä ja kotimaisia esimerkkejä rakennemuutosten jälkihoitotoimenpiteistä eri aloilla sekä pohditaan kirjallisuuslähteiden valossa, millaisilla keinoilla valtio, alueelliset toimijat ja kunnat voisivat edistää uusien työpaikkojen syntymistä Pohjanmaan alueelle sekä tukea turkistarhausyrittäjien ja -työntekijöiden uudelleentyöllistymistä.

1.2 Aineisto

Selvityksessä on hyödynnetty sekä määrällistä että laadullista aineistoa. Määrällinen aineisto on peräisin seuraavista lähteistä:

- 1.** Tilastokeskuksen yritysrekisteri: turkistarhausalan toimipaikkojen perustiedot -tilasto maaliskuulta

1. "Towards eco-welfare state: Orchestrating for systemic impact"; www.ecowelfare.fi

2022 (tilasto päivittyy kerran kuukaudessa).

2. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto: turkistarhaustoimialan työlliset -tilasto, josta käy ilmi alan työllisten lukumäärä, jakautuminen yrittäjiin ja palkansaajiin sekä molempien ryhmien jakautuminen työssäkäyntikunnan mukaan vuonna 2020.
3. Tilastokeskuksen Kuntien avainluvut -verkkosivu: tarkasteltujen kuntien asukasmäärät, alueella olevien työpaikkojen lukumäärä sekä elinkeinorakenne.
4. Verohallinnon avoin data -palvelu: osakeyhtiömuotoisten turkistarhojen tuloksestaan maksamat yhteisöverot vuonna 2019 (ennen covid-19-pandemiaa).
5. Kuntien verkkosivut: viralliset tilinpäätöstiedot vuodelta 2019, joista käy ilmi kunkin kunnan valtiolta saama jako-osuus yhteisöverokertymästä.
6. Tullin Uljas-tietokanta: turkisanahkojen tuonti- ja vientiluvut vuosilta 2012–2021.
7. Saga Furs Oyj:n verkkosivut: yrityksen viralliset tilinpäätöstiedot.
8. Ruokaviraston verkkosivut: rehuyhtiöiden työntekijämäärät.
9. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto (FIFUR) ry:n verkkosivut: tilastotietoja tässä selvityksessä saatujen lukujen vertailupohjaksi.

Selvityksen kotimainen laadullinen aineisto on kerätty työ- ja elinkeinoministeriön rakennemuutosaiheiselta verkkosivustolta, tarkasteltujen kuntien talousarvioidokumenteista, tutkimusraporteista, Yle Areenan Kuntarundi-ohjelmasarjasta² sekä sanomalehtiartikkeleista. Ulkomainen laadullinen aineisto on lähinnä peräisin eri organisaatioiden verkkosivuilta. Norjan ja Alankomaiden kompensatiomekanismeja koskevat tiedot on saatu asiasta vastaavien ministeriöiden ja virastojen sekä Alankomaiden turkiskasvattajien yhdistyksen (Nederlandse Federatie van Edelpelsdierenhouders, NFE) verkkosivuilta. Norjan- ja flaaminkielinen aineisto on käännetty suomeksi kielenkääntäjällä.

2. Nykytilakatsaus

2.1 Perustietoja turkistarhauksesta Suomessa

Turkistarhaustoimialan (TOL-koodi 01491) perustiedot -tilastossa oli alun perin 1138 turkistarhausalan toimipaikkaa, joista poistettiin manuaalisesti nolla henkilöä työllistävät, konkurssissa olevat ja lakkautetut yritykset sekä sellaiset, joita ei löytynyt Patentti- ja rekisterihallituksen tietokannasta. Lisäksi kymmenen yrityksen henkilöstömäärätiedot olivat puutteelliset, joten myös ne jätettiin tarkastelun ulkopuolelle. Jäljelle jäi 662 yritystä³, joilla on 667 toimipaikkaa (viidellä yrityksellä on kaksi virallista toimipaikkaa ja lopuilla yksi). FIFUR ry:n julkaisemien tilastojen mukaan yhdistyksellä oli vuonna 2021 581 jäsenyritystä, joilla on joko ”yli 600 kasvatuspaikkaa” (FIFUR, 2022, s. 1) tai ”noin 700 kasvatuspaikkaa” (s. 27). Saman tilaston mukaan turkisanahkoja toimittaneita tiloja oli yhteensä 721 kappaletta (s. 33). Tilastokeskuksen aineiston ja jäsenyritysten lukumäärien eroa voidaan selittää ainakin sillä, että yritykset ilmoittavat itse toimialaluokituksensa verohallinnolle, josta se siirtyy Tilastokeskukselle. Tilastokeskuksen yritysrekisterissä toimialakoodin 01491 alla on siis todennäköisesti mukana sellaisia yrityksiä, jotka eivät (enää) harjoita turkistarhausta eivätkä näin ollen ole FIFUR ry:n jäseniä. FIFUR ry:n edustajan arvion mukaan liiton jäsenyhdistyksiin kuulumattomia tuottajayrityksiä on aktiivisena parikymmentä (Olli-Pekka Nissinen, henkilökohtainen tiedonanto 8.8.2022). Näin ollen aktiivisia turkistarhausyrityksiä (sekä FIFUR ry:n jäseniä että ei-jäseniä) olisi yhteensä noin 600 eli 60 vähemmän kuin tämän selvityksen joissakin laskelmissa käytetyssä tilastossa. Tämä ero on hyvä ottaa huomioon tuloksien tulkinnessa. Koska tätä selvitystä varten tehdyt laskelmat perustuvat Tilastokeskuksen aineistoihin, on niissä käytetty yritysten lukumääränä 662, ellei toisin mainita. On myös hyvä huomata, että turkistarhausyritysten määrä muuttuu koko ajan, kun yrityksiä lakkautetaan tai perustetaan uusia.

Turkistarhayrityksistä 514 kappaletta (77,6 %) on oikeudelliselta muodoltaan osakeyhtiöitä, 15 (2,3 %) avoimia yhtiöitä, yhdeksän (1,4 %) kommandiittiyhtiöitä ja 124 (18,7 %) yksityisiä elinkeinonharjoittajia.

Turkistarhayrityksiä on kaikkiaan 65 suomalai-

2. YLE:n vuoden 2021 kuntavaalien alla tehdyssä Kuntarundi-ohjelmasarjassa kierrettiin kaikki Suomen kunnat ja haastateltiin poliittisia päätöksentekijöitä.

3. Termi ”yritys” kattaa tässä selvityksessä osakeyhtiöt, kommandiittiyhtiöt, avoimet yhtiöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat (toiminimet).

nessa kunnassa, mutta 90 prosenttia yrityksistä sijoittuu 21 pohjanmaalaiseen kuntaan, joista jokaisessa oli vähintään neljä toimipaikkaa (suluissa %-osuus kaikista toimipaikoista):

- **Uusikaarlepyy** (17,9 %)
- **Kauhava** (8,2 %)
- **Vöyri** (7,7 %)
- **Kaustinen** (7,3 %)
- **Kalajoki** (7,0 %)
- **Korsnäs** (6,2 %)
- **Närpiö** (5,3 %)
- **Kruunupyö** (4,8 %)
- **Pedersören kunta** (4,5 %)
- **Evijärvi** (4,1 %)
- **Lappajärvi** (2,6 %)
- **Maalahti** (2,6 %)
- **Kokkola** (2,4 %)
- **Veteli** (2,4 %)
- **Pietarsaari** (2,1 %)
- **Mustasaari** (1,8 %)
- **Kannus** (1,7 %)
- **Alajärvi** (1,5 %)
- **Eurajoki** (0,8 %)
- **Halsua** (0,6 %)
- **Seinäjoki** (0,6 %)

Lopuissa 44 kunnassa oli kussakin vain yksi tai kaksi turkistarhayritystä, joten tietosuojasyistä niitä ei eritellä tässä tarkemmin.

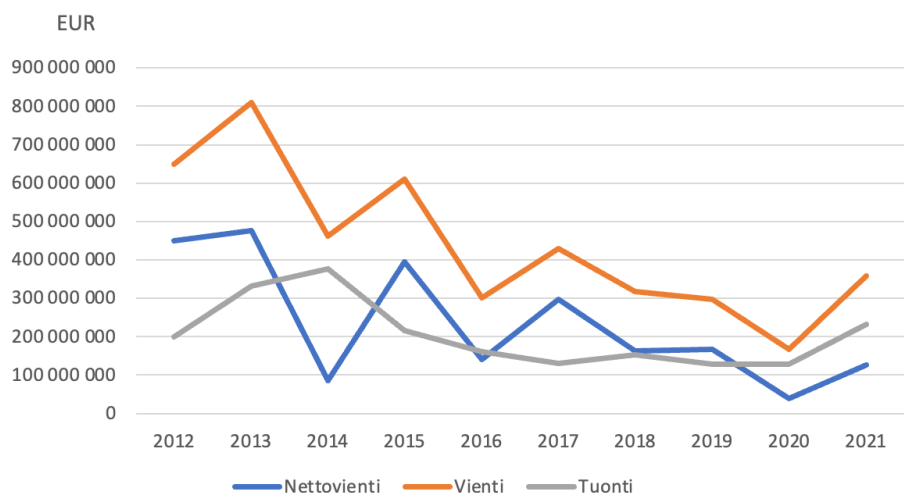
FIFUR ry:n vuoden 2016 tilastojen mukaan liiton jäsenyhdistyksiin kuuluvien henkilöiden keski-ikä oli tuolloin 52 vuotta. Tämän uudempia tietoja jäsenten ikäjakaumasta ei ollut saatavilla tätä selvitystä varten. Joitakin sukupolvenvaihdoksia alalla lienee tapahtunut, mutta toisaalta turkistarhausalan huono taloudellinen tilanne viime vuosina ei välttämättä ole kannustanut nuoria yrittäjiä alalle. FIFUR ry:n jäsenten keski-ikässä ei siis todennäköisesti ole tapahtunut radikaaleja muutoksia vuoden 2016 jälkeen.

2.2 Turkistarhauksen taloudellinen merkitys valtakunnallisella tasolla

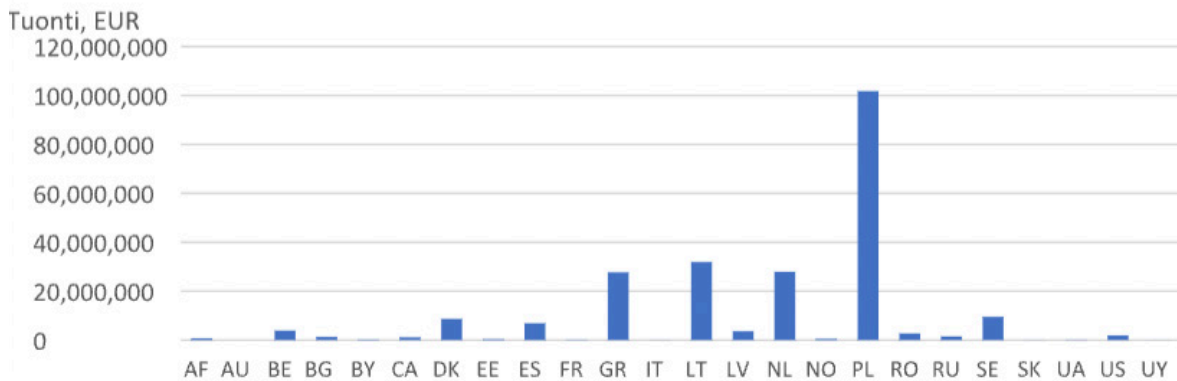
2.2.1 Turkisten tuonnin ja viennin arvo

Suomi on pieni avoin talous, jossa vientituloilla on suuri merkitys bruttokansantuotteen näkökulmasta. Turkistarhaustoimialan taloudellista merkitystä voidaan arvioida vertaamalla turkisnahkojen viennin arvoa Suomen tavaraviennin kokonaisarvoon. Turkisnahkojen tuonti-, vienti- ja nettovientiluvut vuosilta 2012–2021 on esitetty kuviossa 1. Tuonti muodostuu pääsääntöisesti turkisnahoista, jotka tuodaan Suomeen myytäväksi Saga Furs Oyj:n huutokaupoissa. Vienti koostuu sekä ulkomailta tuotujen että Suomessa tuotettujen nahkojen myyntituloista ja Saga Furs Oyj:n välityspalkkioista. Näin ollen nettovienti kuvaa kotimaisten turkistarhaajien nahanmyyntitulojen ja Saga Fursin välityspalkkioina saamien tulojen yhteismäärää. Vuonna 2021 Suomeen tuotiin turkisnahkoja 232 miljoonan euron arvosta ja niitä vietiin 358 miljoonan euron arvosta. Tuonnin ja viennin erotus eli nettovienti vuonna 2021 oli 126 miljoonaa euroa. Tavaroiden kokonaisviennin arvo Suomesta vuonna 2021 oli 68,6 miljardia euroa eli turkisnahkojen bruttovienti suhteessa siihen oli 0,5 prosenttia ja nettovienti 0,2 prosenttia.

Kuvio 1 Turkisnahkojen tuonti, vienti ja nettovienti (Tulli, Uljas-tietokanta).

Kuvio 2 Turkisnahkojen euromääräinen tuonti alkuperämaittain (Tulli, Uljas-tietokanta).

Turkisnahkojen tuonnin arvo on 65 prosenttia viennin arvosta ja kotimaahan jäävä osuus 35 prosenttia viennin arvosta. Vuonna 2021 turkisnahkoja tuotiin Suomeen eniten Puolasta, noin 100 miljoonan euron arvosta (kuvio 2). Muita merkittäviä tuontimaita olivat Liettua (32 milj. €), Kreikka (28 milj. €) ja Alankomaat (28 milj. €).

2.2.2 Turkistarhauksen työllistävä vaikutus

Jonkin toimialan työllistävää vaikutusta voidaan lähestyä kahdella eri tavalla, työssäkäyvien luonnollisten henkilöiden määrällä tai yrityskohtaisilla laskennallisilla henkilötyövuosilla. Seuraavassa arvioidaan turkistarhauksen työllistävää vaikutusta molemmilla tavoilla.

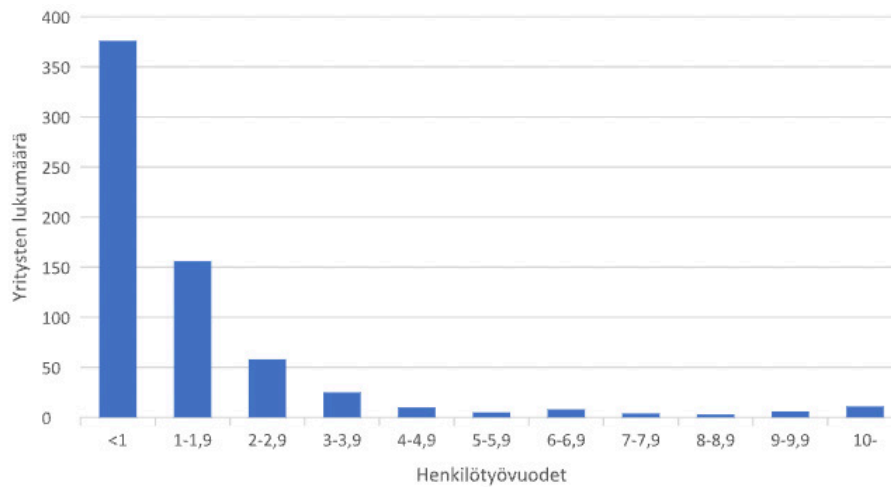
Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan turkistarhaustoimiala työllisti vuonna 2020 suoraan 826 henkilöä, joista 473 oli yrittäjiä ja 353 palkansaajia. Kyseisessä tilastossa ovat mukana paitsi kokoaikaiset myös osa-aikaiset tai kausiluontoiset työntekijät, mikäli he ovat olleet vuoden viimeisellä viikolla työllisiä eli yrittäjiä tai palkansaajia. Työllisiin sisältyvät esimerkiksi sellaiset kesätyöntekijät, jotka ovat ansainneet yli 8 400 euroa vuoden aikana eivätkä ole vuoden lopussa eläkkeellä tai opiskelijana. Tilastoon sisältyvät vain ne henkilöt, jotka asuvat Suomessa vakituisesti.

Alan työllistävää vaikutusta voidaan arvioida konkreettisten henkilömäärien lisäksi myös laskennallisten henkilötyövuosien kautta. Henkilötyövuosi

tarkoittaa kokoaikaiseksi muutetun henkilön vuoden työpanosta. Esimerkiksi kahden puoliaikaisen henkilön vuoden aikana tekemä työmäärä muodostaa yhden henkilötyövuoden. Henkilötyövuosimäärä sisältää sekä yrittäjien että palkansaajien tekemät työtunnit. Tilastokeskuksen turkistarhaustoimialan perustiedot -tilastosta laskettu turkistarhausyritysten suora työllistävä vaikutus vuoden 2022 maaliskuussa oli yhteensä 926,8 henkilötyövuotta. FIFUR ry ilmoittaa vuoden 2021 vastaavaksi luvuksi 886 henkilötyövuotta. Samoin kuin tarhausyritysten lukumääräerojen kohdalla, henkilötyövuosien ero selittyy todennäköisesti sillä, että osa toimialalle 01491 itsensä alun perin luokitelleista yrityksistä ei harjoita enää turkistarhausta vaan jotakin toista liiketoimintaa.

Kuten kuvioista 3 käy ilmi, yli puolessa yrityksistä (376 kpl, 57 %) henkilötyövuodet jäivät alle yhden eli tarhaustoiminta on ollut osa-aikaista. Näistä tarhausta osa-aikaisesti harjoittavista yrityksistä suurimmassa osassa (43 % koko otoksesta) henkilötyövuodet jäivät alle 0,5:n eli toimintaa voidaan pitää selkeästi sivutoimimisena. Nämä luvut ovat samansuuntaisia kuin vuoden 2008 selvityksessä (Karhula ym., 2008), jolloin 60 prosenttia turkistarhayrittäjistä harjoitti tarhausta osa-aikaisesti joko maataloustuotannon tai muun yritystoiminnan ohella. Jos tätä samaa suhdelukua sovelletaan turkistarhausalan yrittäjien lukumäärään, voidaan arvioida, että turkistarhaus on pääasiallinen elannon lähde noin 200 yrittäjälle⁴.

4. Tässä yhteydessä on hyvä huomioida, että FIFUR ry:n jäsenyritysten määrä (581) on suurempi kuin alan yrittäjien lukumäärä (473). Oletettavasti osalla alan yrittäjistä on useampi kuin yksi yritys.

Kuvio 3 Turkistarhaustoimialan yritysten henkilötyövuosijakauma maaliskuussa 2022 (Tilastokeskus, yritysrekisteri).

Tilastoidun työvoiman lisäksi turkistarhoilla käytetään kausiluontoista työvoimaa erityisesti paritusaikaan maaliskuu-toukokuussa sekä nahkonta-ai-kaan marras-joulukuussa. Ylen uutisissa (25.1.2016) haastatellun FIFUR ry:n edustajan mukaan tarhaajat palkkaavat kausityövoimaa sekä omien verkostojensa että henkilöstövuokrausyritysten kautta eikä näiden tilapäisten työntekijöiden lukumäärästä ole tarkkoja tietoja. Osa työvoimasta tulee ulkomailta, esimerkiksi lähialueilta Virossa ja Ukrainasta mutta myös Filippiineiltä. MTV:n uutisissa (10.4.2018) haastateltu halsualainen turkistarhayrittäjä arvioi kokemuksen perusteella, että sesonkityövoimasta puolet tulee ulkomailta. Ulkomaisen työvoiman käytön yleisyydestä kertoo jossakin määrin myös se, että Pohjois-Suomen Turkiseläinten Kasvattajat ry:n toimeksiannosta on tehty ulkomaisen työvoiman rekrytoinnin haasteita koskeva ammattikorkeakoulun lopputyö (Känsäkangas, 2016). Turkistarhaus vertautunee tässä mielessä mansikoiden kaupalliseen viljelyyn, joka ei olisi nykyisessä mittakaavassa mahdollista ilman ulkomaista kausityövoimaa.

Turkistarhausalan yrittäjien ja palkatun työvoiman lisäksi ala työllistää myös nahkonnassa, turkisuutokaupassa ja rehutehtaissa toimivia henkilöitä. Saga Furs -konserniin sisältyy paitsi huutokauppaa harjoittava emoyhtiö myös nahkontaan keskittyvä tytäryhtiö Furfix Oy. Saga Furs Oyj:ssä oli tilikaudella

1.11.2020–31.10.2021 vakituudessa työsuhteessa 147 henkilöä, joista ulkomailla oli 37 henkilöä ja Suomessa 110 henkilöä. Määräaikaisissa, 3–4 kuukautta kerrallaan kestävässä työsuhteissa oli tilikauden aikana ollut 106 henkilöä. Turkiseläinten rehua valmistavat 12 yritystä puolestaan työllistivät 161–168 henkilöä vuonna 2021. Turkistarhat, Saga Furs Oyj ja rehutehtaat työllistävät henkilömääränä ilmaistuna yhteensä noin 1 100–1 200 henkeä.

Turkistarhaustoimialan kokonaisvaikutusta työllisyyteen voidaan arvioida Tilastokeskuksen panos-tuotoskertoimien avulla, kuten FIFUR ry:n tilastoissa. Turkistarhaus kuuluu panos-tuotostilastossa päätoimialaan 01 (Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut). Tämän toimialan kokonaisvaikutuskerroin on 20,4, välittömien vaikutusten kerroin 12,9 ja niiden suhdeluku 1,6. Tilastokeskuksen mukaan ”välittömien vaikutusten kertoimet osoittavat kunkin toimialan tuotoksessa tapahtuvan yhden miljoonan euron lisäyksen välittömät vaikutukset ko. toimialan työllisiin ja työtunteihin. Kokonaisvaikutusten kertoimet osoittavat kunkin toimialan tuotoksen loppukäytössä (kulutusmenot, pääoman bruttomuodostus ja vienti) tapahtuvan yhden miljoonan euron lisäyksen välittömät ja välilliset vaikutukset ko. toimialan työllisiin ja työtunteihin.” (Taulukko 11hc, -- Tuotoksen työpanos ja työpanoskerroimet, vuosittain, 2015–2019). Turkistarhauksen tapauksessa välittömät

vaikutukset ovat yhtä kuin alan henkilötyövuosina laskettu työllisyys. Kun tämä kerrotaan suhdeluvulla 1,6, saadaan turkistarhauksen kokonaisvaikutukseksi työllisyyteen 1 483 henkilötyövuotta. Tämä luku sisältää sekä välittömät että välilliset vaikutukset. Saga Furs Oyj puolestaan kuuluu toimialalle 46110 (Maa-taloustuotteen, elävien eläinten, tekstiiliraaka-aineiden sekä puolivalmisteiden agentuurit), jonka toimiala panos-tuotoslaskelmissa on 46 Tukku kauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa). Toimialan 46 välittömien vaikutusten kerroin oli vuonna 2019 5,6 ja kokonaisvaikutusten kerroin 10,1, jolloin suhdeluvuksi saadaan 1,8. Jotta voitaisiin laskea Saga Fursin kokonaisvaikutus työllisyyteen, täytyy henkilömäärä muuttua henkilötyövuosiksi. Tämä voidaan tehdä karkealla tasolla jakamalla osa-aikaisten määrä neljällä (osa-aikaisen keskimääräinen työsuhteen kesto 3 kk eli neljäsosa vuodesta), jolloin saadaan 26,5 henkilötyövuotta. Tämä lasketaan yhteen kokopäiväisessä työsuhteessa olevien henkilöiden (147) kanssa, jolloin saadaan 173,5 henkilötyövuotta. Tämä henkilötyövuosimäärä kerrottuna yllä saadulla suhdeluvulla 1,8 on 312.

Yhteenlaskettuna turkiskasvatuksen ja Saga Furs Oyj:n kokonaisvaikutus työllisyyteen on 1 795 henkilötyövuotta. FIFUR ry:n julkaisemissa vuotta 2021 koskevista tilastotiedoista (FIFUR, 2022) vastaavaksi luvuksi on saatu 3 185 henkilötyövuotta. Tilastokeskuksen edustajan mukaan tämä johtuu siitä, että FIFUR ry:n

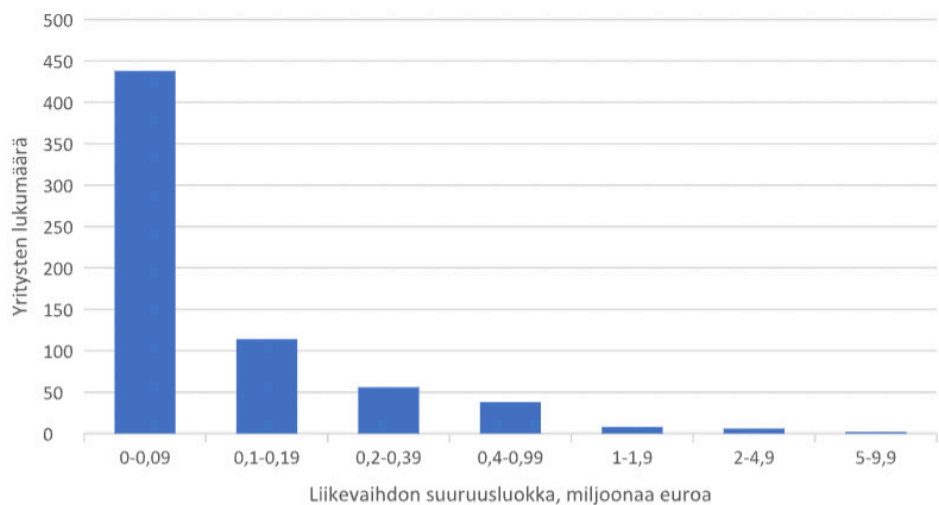
luku sisältää välittömät työllisyysvaikutukset kahteen kertaan laskettuna (Markku Rätty, Tilastokeskus, Panos-tuotos, henkilökohtainen tiedonanto 8.8.2022). Kuten yllä on kerrottu, kokonaisvaikutuskerroin pitää jo itsessään sisällään sekä välittömät että välilliset vaikutukset eli kokonaisvaikutuskertoimella saatua luku ei tarvitse enää laskea yhteen välittömien työllisyysvaikutusten kanssa. Näin ollen FIFUR ry:n vuotta 2021 koskevista luvuista laskettu kokonaistyöllisyysvaikutus on kohdassa ”kerrannaisvaikutus” esitetty 1 960 henkilötyövuotta (FIFUR, 2022, s. 6).

2.2.3 Liikevaihto ja maksetut yhteisöverot

Turkistarhausyritysten jakauma liikevaihdon suuruusluokan mukaan vuonna 2022 on esitetty kuviossa 4.

Kuten kuvioista 4 käy ilmi, kaksi kolmasosaa (438 kpl, 66 %) yrityksistä kuuluu pienimpään liikevaihtoluokkaan, joka on suuruudeltaan 0–99 999 euroa vuodessa. Vain kahdessa prosentissa turkistarhayrityksistä liikevaihto on miljoona euroa tai enemmän. Tässä yhteydessä on hyvä huomioda, että liikevaihto kertoo ainoastaan liiketoiminnan suuruusluokan: siitä on vähennettävä rehu-, palkka- ja muut toiminnan kustannukset ennen kuin saadaan selville, onko toiminta ollut kannattavaa vai tappiollista. Liikevaihtojakauma kuitenkin vahvistaa henkilötyövuosiluvuista tehdyn johtopäätöksen turkistarhauksen osa-aikaisuudesta.

Kuvio 4 Turkistarhayritysten jakautuminen liikevaihdon suuruusluokan mukaan 2022 (Tilastokeskus, yritysrekisteri)

Turkistarhauksen taloudellista merkitystä voidaan arvioida myös julkisen sektorin saamien verotulojen kautta. Pyykkösen ja Huovarin (2012) selvityksen mukaan merkittävimmät turkistarhauksesta peräisin olevat verotuloerät ovat osakeyhtiömuotoisten turkistarhayritysten maksamat yhteisöverotulot sekä yrityksiin palkattujen työntekijöiden ansiöverotulot. Sen vuoksi käsillä olevassa selvityksessä tarkastellaan lähinnä näitä kahta erää.

Selvityksessä mukana olevien osakeyhtiömuotoisten turkistarhausyritysten (499 kpl) maksamien yhteisöverojen määrä vuonna 2019 eli ennen covid-19-pandemiaa⁵ oli 947 000 euroa. Yhteisöveroja maksoi kyseiseltä vuodelta vajaa kolmasosa turkistarhausosakeyhtiöistä (135 kpl, 29 %), kun taas lähes kolme neljäsosa yhtiöistä (364 kpl, 71 %) ei maksanut niitä lainkaan. Nämä veroa maksamattomat yritykset ovat joko olleet tappiollisia tai pystyneet saamallaan tuloilla vain kattamaan toiminnan kuluja ilman, että jäljelle jää verotettavaa tulosta. Ilman yhtiökohtaista, useamman vuoden kattavaa kirjanpitoaineistoa ei ole mahdollista päätellä, kumman tyyppisistä yhtiöistä on kyse. Ilman tällaista aineistoa ei myöskään voi tietää, onko nollatulokseen päätyneet turkistarhausyhtiöt maksanut tuloistaan ainoastaan välttämättömät kulut (esimerkiksi rehukustannukset) ja lykännyt korjauksia, onko tappiollinen yhtiö ollut sellainen jo useamman vuoden ja kuinka paljon lomitusta tai investointitukia yritys on saanut.

Valtiolle jäävä osuus turkistarhauksen yhteisöverotuloista vuonna 2019 oli noin kaksi kolmasosaa (Verontilityslaki 532/1998) eli 651 000 euroa. Valtion yhteisöverotulot vuonna 2019 olivat kokonaisuudessaan 4,15 miljardia euroa (Valtion tilinpäätös, 2019). Turkistarhausalan maksamien yhteisöverotulojen osuus valtion kokonaisyhteisöverotuloista oli siis 0,02 prosenttia. Kunnille tilitettävä osuus turkistarhauksen yhteisöverotuloista puolestaan oli noin yksi kolmasosa eli vajaat 300 000 euroa, ja sitä käsitellään seuraavassa luvussa.

Toinen merkittävä verotuloerä on turkistarhayrityksiin palkatun henkilöstön palkastaan maksamat ansiotuloverot. Turkistarhausalan työntekijän palkaksi voidaan arvioida 29 000 euroa vuodessa (ks. luku 2.3.2), joten siitä maksettava ansiotulovero menee täysimääräisenä työntekijän verotuskunnalle. Näin ollen tätä verokertymää tarkastellaan seuraavassa luvussa.

Vastaavalla ajanjaksolla eli tilikaudella 1.11.2018–31.20.2019 Saga Furs Oyj:n tilinpäätöstiedoissa ilmoitettu tulos ennen veroja oli tappiollinen, joten yritykselle muodostui vain laskennallista veroa 25 000 euroa. Vuodelta 2019 rehutehtaat maksoivat yhteisöveroa yhteensä 132 000 euroa, josta valtion osuus oli jälleen kaksi kolmasosaa eli 88 000 euroa ja kuntien osuus 44 000 euroa.

2.3. Turkistarhausalan merkitys paikallisella tasolla

2.3.1 Työllistävä vaikutus

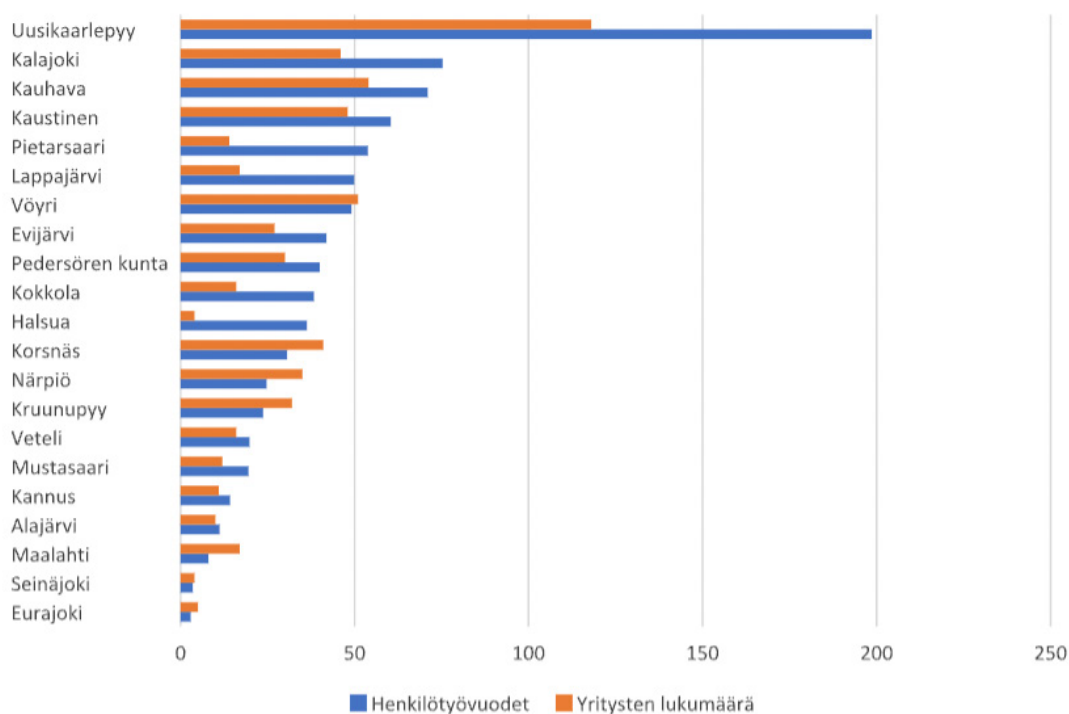
Turkistarhauksen merkitys korostuu alue- ja paikallistalouden tasolla. Kuntakohtainen tarkastelu (kuvio 5) osoittaa, että sekä yritysten lukumäärällä että henkilötyövuosina mitattuna turkistarhaustoimintaa on absoluuttisesti eniten Uusikaarlepyyssä (199 henkilötyövuotta, 118 yritystä). Henkilötyövuosina mitattuna tarhausta on seuraavaksi eniten Kalajoella, Kauhavalla, Kaustisissa, Pietarsaareissa ja Lappajärvellä (kussakin 50–75 henkilötyövuotta). Vastaava järjestys tarhojen lukumäärällä mitattuna on Kauhava, Vöyri, Kaustinen, Kalajoki ja Korsnäs (kussakin 40–6 tarhausyritystä).

Tarhaustoiminnan absoluuttisen työllistävän vaikutuksen lisäksi voidaan tarkastella myös suhteellista työllistävyttä vertaamalla turkistarhaustoimialan kuntakohtaisia työssäkäyntilukuja kuntien laskennallisten työpaikkojen määrään (kuvio 6). Työpaikkojen laskennallinen määrä on yhtä kuin tietyllä alueella työskentelevien henkilöiden lukumäärä riippumatta siitä, ovatko nämä töissä osa- vai kokoaikaisesti, pysyvästi vai tilapäisesti (Tilastokeskus, Kunta-alan avainluvut/Työssäkäyntitilasto). Nämä kaksi lukua ovat siten verrattavissa keskenään.

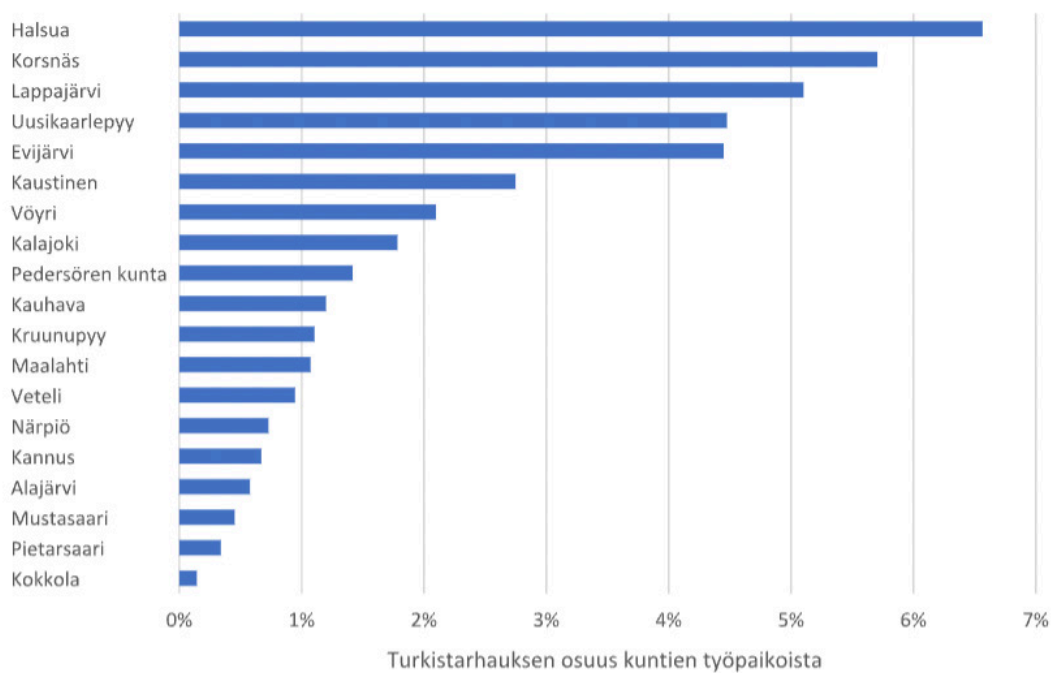
Kuten kuviosta 6 käy ilmi, turkistarhauksen suhteellinen työllistävä vaikutus on suurin Halsualla, missä tarhaustoimialan osuus on 6,6 prosenttia kunnan laskennallisista työpaikoista. Muita kuntia, joissa turkistarhauksen suhteellista työllistävä vaikutusta voidaan pitää merkittävänä, ovat Korsnäs (5,7 %), Lappajärvi (5,1 %), Uusikaarlepyy (4,5 %) sekä Evijärvi (4,5 %).

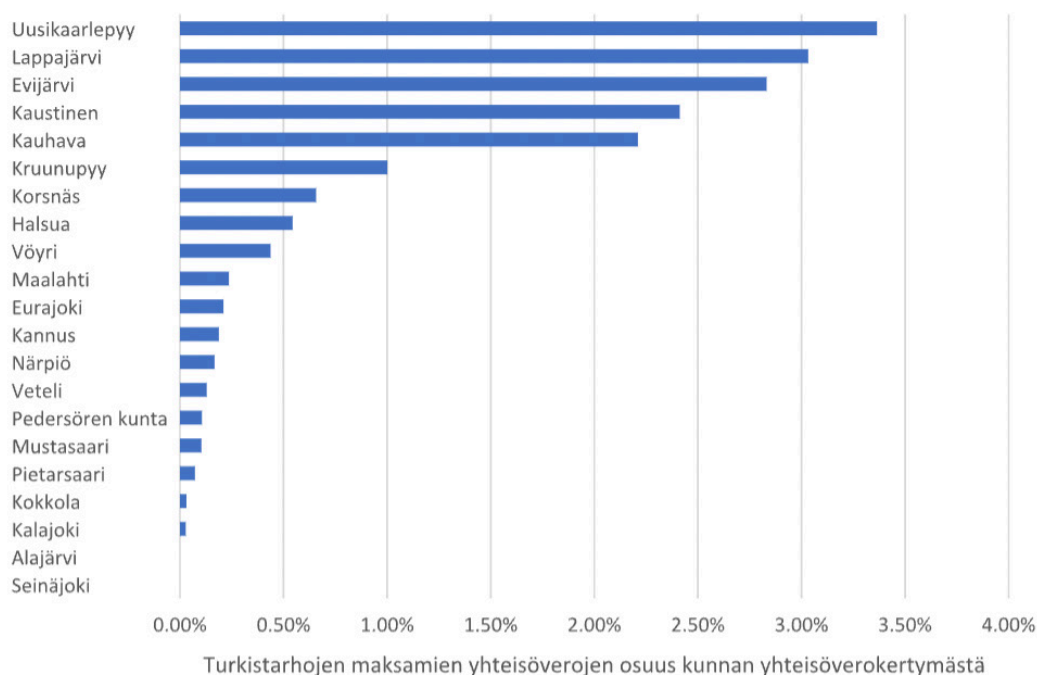
5. Pandemiavuoden 2020 aikana turkisten tuonti ja vienti vähentyivät, ja tältä ajalta kertyneet oy-muotoisten tarhausyritysten yhteisöverotulot olivat 592 000 euroa.

Kuvio 5 Turkistarhayritysten lukumäärä ja henkilötyövuodet maaliskuussa 2022 kunnissa, joissa on vähintään neljä yritystä (Tilastokeskus, yritysrekisteri).

Kuvio 6 Turkistarhaustoimialan työpaikkojen osuus kuntien kaikista työpaikoista (Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto 2020).

Kuvio 7 Turkistarhauksen osuus yhteisöverotuotosta 2019 (Verohallinto; kuntien tilinpäätökset).

2.3.2 Kuntien saamat verotulot

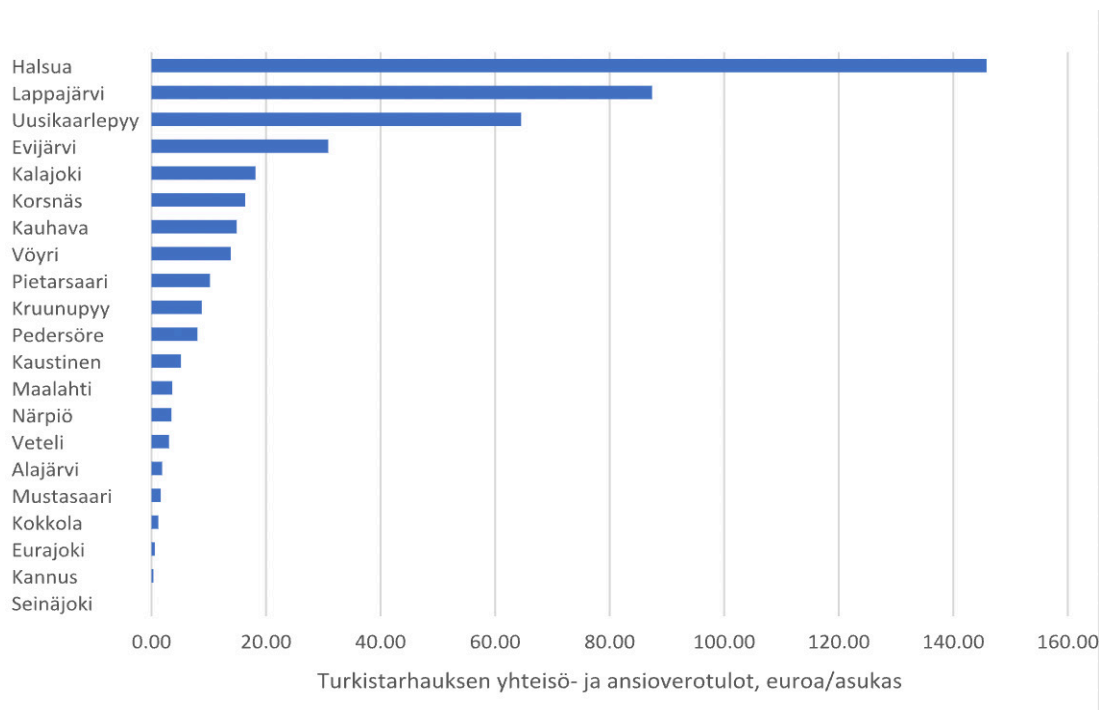
Osakeyhtiömuotoiset turkistarhat maksavat tuloksestaan yhteisöveroa valtiolle, joka palauttaa tästä verokertymästä kunnille tietyn jako-osuuden. Kuten yllä kerrottiin, vuonna 2019 kuntien jako-osuus yhteisöverosta oli noin kolmasosa (Verontilityslaki 532/1998). Näillä tiedoilla voidaan laskea osakeyhtiömuotoisten turkistarhojen maksamista yhteisöveroista se osuus, joka on palautettu sijaintikunnille, ja suhteuttaa tämä summa kunkin kunnan saamaan yhteisöveron kokonaisjako-osuuteen (kuviota 7). Turkistarhauksen osuus yhteisöverokertymästä on merkittävin Uusikaarlepyyssä (3,4 %), Lappajärvellä (3,0 %), Evijärvellä (2,8 %), Kaustisissa (2,4 %) ja Kauhavalla (2,2 %).

Turkistarhoille palkatut työntekijät puolestaan maksavat palkkatuloistaan ansiotuloveroa. Oletetaan, että yhden työntekijän ansio on keskimäärin 29 000 euroa/vuosi⁶. Tällä palkkatasolla kunnallisveroa maksetaan 19,88 prosenttia. Näillä tiedoilla saadaan laskettua arvio turkistarhaustoimialan palkansaajien tuottamasta kuntakohtaisesta

ansiotuloverokertymästä. Kun tämä arvio lasketaan yhteen kuntakohtaisen yhteisöverotuoton kanssa ja jaetaan kunnan asukasmäärällä, saadaan arvio turkistarhauksen tärkeimmistä verotuottoeristä per asukas. Kuten kuviosta 8 käy ilmi, turkistarhauksen tuottamilla yhteisö- ja ansioverotuloilla on suhteellisesti eniten merkitystä Halsualla (146 €/as.), Lappajärvellä (87 €/as.), Uusikaarlepyyssä (65 €/as.) ja Evijärvellä (31 €/as.).

Todellisuudessa turkistarhauksesta kunnille kertyvät verotulot ovat todennäköisesti jonkin verran yllä esitettyjä lukuja suurempia, sillä yhteisö- ja ansioverojen lisäksi turkistarhayrittäjät maksavat kiinteistöveroa ja omasta yrittäjätulostaan ansio- ja pääomatuloveroa. Kiinteistöveron osuus kokonaissummasta on kuitenkin pieni. Yrittäjätulon suuruutta ei puolestaan voi arvioida ilman yksityiskohtaista useamman vuoden kirjanpitoaineistoa. Turkistarhaustoimialan huonon taloudellisen tilanteen huomioiden ei esimerkiksi voi olettaa, että jokainen yrittäjä olisi pystynyt maksamaan itselleen ansio- ja/tai pääomatuloa. Kuviosta 8 esitetyt luvut ovat kuitenkin jokseenkin samansuuntaisia kuin muutaman vuoden takaisessa koonnissa

6. PTT:n selvityksessä (Pyykkönen & Huovari, 2012) turkistarhatyöntekijän palkaksi arvioitiin enintään 25 000 euroa vuodessa, joka Tilastokeskuksen ansiotasoindeksiin avulla vuoden 2019 palkaksi muutettuna on noin 29 000 euroa.

Kuvio 8 Turkistarhauksen tuottamat yhteisö- ja ansioverotulo tuotot per asukas vuonna 2019.

(PTT, 2016), jonka mukaan kaikkien turkistarhauksesta kertyvien verotulojen kuntakohtainen määrä vaihteli välillä 11–504 euroa/asukas. On kuitenkin huomattava, että kyseisen selvityksen ajankohtana turkiskasvatuksen suoran työllisyysvaikutuksen arvioitiin olevan 2 500 henkilötyövuotta, kun taas tällä hetkellä se on noin 900 henkilötyövuotta.

2.3.3 Turkistarhauksen sivuelinkeinot

Turkistarhauksen sivuelinkeinoja ovat muun muassa rehunvalmistus, tarvikemyynti, nahkonta, turkisnahkojen muokkaus sekä vaatteiden valmistus. Rehutehtaita on 12 kappaletta, ja ne ovat pääasiassa tarhausyrittäjien omistamia. Vuonna 2019 rehutehtaat maksoivat yhteisöveroa kaikkiaan 132 000 euroa, josta kunnille tilitettävä osuus oli 44 000 euroa. Rehutehtaiden työllistävä ja taloudellinen rooli on merkittävä lähinnä Pedersören kunnassa, missä sijaitsee kaksi tehdasta. Näissä kahdessa tehtaassa on yhteensä 65 palkansaajaa, joiden palkkatuloistaan maksamia an-

siotuloveroja Pedersören kunta saa karkeasti arvioituna 116 000 euroa eli 31 euroa per asukas. Rehutehtaiden Pedersören kuntaan vuonna 2019 maksamat yhteisöverot olivat yhteensä 33 000 euroa eli noin kolme euroa per asukas.

Turkistarhauksen oheistarvikkeita kuten häkkejä, ruokinta-alustoja ja tarhakattopeltiä myydään paitsi joillakin tarhoilla myös turkistarhaustarvikkeiden valmistukseen ja jälleenmyyntiin erikoistuneessa yrityksessä, jolla on päätoimipaikka Lappajärvellä ja sivutoimipiste Uusikaarlepyyssä. Vuonna 2018 yritys työllisti kymmenen henkilöä, joiden palkkatuloistaan maksamista ansiotuloveroista kunnille tilitettävä osuus on arviolta 53 700 euroa. Koska työntekijöiden jakauma Lappajärven ja Uusikaarlepyyn välillä ei ole tiedossa, ei ole mahdollista laskea asukaskohtaista verotuloa. Vuonna 2019 yritys maksoi 11 600 euroa yhteisöveroa, josta Lappajärven kunnalle tilitettävä osuus oli noin 3 900 euroa eli 1,3 euroa per asukas. On mahdollista, että turkistarhauksen oheistarvikkeita myydään muissakin erikoisliikkeissä, mutta niistä ei löydetty tietoja tätä selvitystä varten.

Kettujen nahkonta tapahtuu pääasiassa tiloilla, kun taas minkkien nahkonta suoritetaan todennäköisesti suurimmaksi osaksi Saga Furs -konserniin kuuluvan Furfix Oy:n nahkontakeskuksessa (Silvenius ym., 2011). Näin ollen nahkontan työllisyys- ja taloudellisia vaikutuksia ei tarvitse arvioida erikseen, sillä ne sisältyvät yllä kerrottuihin Saga Furs -konsernin tietoihin. Turkisten muokkauksen ja vaatteidenvalmistuksen työllistävää vaikutusta on vaikeampi arvioida, sillä alan yritykset ovat voineet luokitella itsensä toimialakoodeilla 15110 Turkisten ja nahan muokkaus ja värjäys; 14110 Nahkavaatteiden valmistus; sekä 14190 Muiden vaatteiden ja asusteiden valmistus. Osa yrityksistä on saattanut erikoistua turkiksiin, osa taas käsittelee turkisten ohella muita nahkoja tai tekstiilejä. Näitä aloja ei siis oteta huomioon tässä selvityksessä.

2.3.4 Turkistarhauskuntien elinkeinorakenne

Otetaan seuraavaksi lähempään tarkasteluun kymmenen kuntaa, joissa turkistarhauksella on merkittävä rooli joko työllistämisen, verotulojen tai molempien näkökulmasta. Näitä kuntia ovat (aakkosjärjestyksessä) Halsua, Evijärvi, Kalajoki, Kauhava, Kaustinen, Korsnäs, Kruunupyy, Lappajärvi, Uusikaarlepyy ja Vöyri. Taulukossa 1 on esitetty kuntien työllisyyteen liittyviä tietoja.

Alkutuotannon osuus työpaikoista on suurin Halsualla (27,8 %), Evijärvellä (24,1 %) sekä Korsnäsissä

(20,3 %) ja pienin Kauhavalla (11,8 %), Kruunupyyssä (12,2 %) sekä Kalajoella (13,6 %). Korkein työllisyysaste oli Kruunupyyssä (79,7 %), Vöyrissä (79,1 %) ja Uusikaarlepyyssä (79,0 %). Lappajärveä lukuun ottamatta kaikissa kunnissa työllisyysaste on Suomen keskiarvoa (69,5 %) korkeampi.

Halsuan kunnassa on 1 083 asukasta. Elinkeinorakenteessa korostuu alkutuotannon suhteellisen suuri osuus: reilu neljännes työpaikoista on alkutuotannossa, vajaa neljännes jalostuksessa ja loput palveluissa. Kunnan suurimpia työllistäjiä ovat betonielementtejä valmistava Hietalahti ja Pojat Oy (53 henkeä), turkistarhausyritys Sea Fur Oy (14) sekä Meri Turkis Oy (11). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien lisäksi 27 palkansaajaa. Kunnan talousarviossa esitetään tavoitteeksi elinkeinorakenteen monipuolistaminen, erityisesti edesauttamalla tuulivoiman ja muiden paikallisesti tuotettujen uusiutuvien energiamuotojen tuotannon syntymistä alueelle. Toisena tavoitteena esitetään siirtyminen alkutuotannosta jalostukseen.

Evijärvellä on 2 404 asukasta ja Halsuan tavoin noin neljäsosa työpaikoista on alkutuotannossa, saman verran jalostuksessa ja loput palveluissa. Evijärvellä on puunjalostus-, muovi-, metalli- ja elintarviketeollisuutta sekä lukuisia pienyrityksiä. Suurimpia työllistäjiä ovat teräsalan yritys Ateno Oy (85 henkeä), Granvikin Metsätyö Oy (15) sekä puusepänliike Pohri Oy (15). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa alan yrittäjien lisäksi kymmenen palkansaajaa. Kunnan

Taulukko 1 Elinkeinorakenne kunnissa, joissa turkistarhaus on merkittävä elinkeino⁷ (Tilastokeskus, Kuntien avainluvut -verkkosivusto, tarkistettu 16.6.2022)

Kunta	Asukasluku	Työllisyysaste	Työpaikoista alkutuotannossa	Työpaikoista jalostuksessa	Työpaikoista palveluissa
Halsua	1083	72,5 %	27,8 %	23,0 %	47,0 %
Evijärvi	2404	73,4 %	24,0 %	25,9 %	48,5 %
Kalajoki	12 412	74,0 %	13,6 %	30,6 %	54,2 %
Kauhava	15 312	72,0 %	11,8 %	30,5 %	56,2 %
Kaustinen	4 196	78,0 %	14,8 %	21,0 %	62,3 %
Korsnäs	2050	78,6 %	20,3 %	14,0 %	62,0 %
Kruunupyy	6442	79,7 %	12,2 %	40,8 %	45,4 %
Lappajärvi	2 866	68,9 %	17,4 %	20,6 %	59,9 %
Uusikaarlepyy	7 497	79,0 %	14,7 %	38,8 %	45,1 %
Vöyri	6 376	79,1 %	13,9 %	31,4 %	53,0 %

7. Koko manner-Suomessa alkutuotannon osuus työpaikoista oli 2,7 %, jalostuksen 20,7 % ja palvelujen 75,1 %.

vuoteen 2025 ulottuvassa strategiassa mainitaan heikkoutena kapea-alainen ja alkutuotantopainotteinen elinkeinorakenne, jota pyritään monipuolistamaan.

Kalajoen kunnassa on 12 412 asukasta. Työpaikoista yli puolet on palvelualoilla, vajaa kolmannes jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Kunnan verkkosivujen mukaan yrittäjiä on 18 prosenttia työllisestä työvoimasta ja alueella toimii yli tuhat yritystä. Kalajoen päätoimialat ovat metalli- ja puunjalostusteollisuus, ympäristö- ja infra-ala, rakentaminen, alkutuotanto ja matkailu. Kunnan henkilöstömäärältään suurimmat yritykset ovat puutavarayritys Junnikkala Oy (154 henkeä), Topi- Keittiöt Oy (153) sekä maa-erätutkimusalan yritys Kati Oy (135). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien lisäksi 39 palkansaajaa. Kunnan elinkeinostrategiassa on haasteiksi nimetty muun muassa kasvu- ja vientiyritysten vähäisyys, yrittäjien ikääntyminen sekä työpaikkarakenteen sukupuolivinouma. Alueelle toivotaan uudenlaista elinkeinotoimintaa harjoitettavia yrityksiä matkailun, hyvinvoinnin, hoivan, energian (ydinvoima, tuulivoima, biotalous, aurinko, meri) ja kaupan aloilta.

Kauhavalla on 15 312 asukasta. Työpaikoista puolet on palveluissa, vajaa kolmannes jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Kunnan verkkosivujen mukaan alueella toimii 1500 yritystä. Päätoimialoja ovat metalli- ja puutuoteteollisuus, agroteknologia ja alkutuotanto. Henkilöstömäärän puolesta suurimpia yrityksiä ovat ikkunoita ja ovia valmistava Skaala INF Oy (305 henkeä), hydraulikkayhtiö Lillbacka Powerco Ltd (257) sekä metalliteollisuusyritys MSK Cabins Oy (231). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien lisäksi 27 palkansaajaa. Kunnan strategiassa kärkihankkeiksi mainitaan alkutuotannon jalostusasteen kasvattaminen, alueellisten mahdollisuuksien hyödyntäminen ravinnon- ja energiantuotannossa, teollisuusyritysten toimintaympäristön parantaminen sekä yksityisen hoiva- ja palvelualan sekä matkailualan työpaikkojen luominen alueelle.

Kaustisen kunnassa on 4 196 asukasta. Työpaikoista lähes kaksi kolmasosaa on palveluissa, hieman yli viidesosa jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Kunnan päätoimialoja ovat maatalouden lisäksi rakennus-, kuljetus- ja kiinteistöpalvelut. Suurimpia työllistäjiä ovat teollisuuden eristys- ja telinetöihin erikoistunut Pept Oy Ab (91 henkeä), suunnittelualan yritys Sasken Finland Oy (49), sekä Kaustisen Elementivalmistus Oy (35). Turkistarhaustoimiala työllistää

kunnassa yrittäjien ohella yhdeksän palkansaajaa. Kaustiselle kaavaillaan myös litiumtehdasta. Kaivosyhtiö Keliberin on tarkoitus aloittaa rakennustyöt kesällä 2022 ja tuotanto vuonna 2024. Kunnan vuoteen 2025 asti ulottuvassa strategiassa mainitaan tavoitteiksi muun muassa vahvistuvan teollisuuden tukeminen sekä kunnan aseman vahvistaminen kaupallisena palvelukeskuksena.

Korsnäsin kunnassa on 2 050 asukasta. Työpaikoista lähes kaksi kolmasosaa on palveluissa, viidesosa alkutuotannossa ja loput jalostuksessa. Kunnassa on noin 360 yritystä. Kunnan verkkosivuilla tärkeiksi toimialoiksi mainitaan turkistarhaus sekä vihannesten kasvihuoneviljely. Henkilöstömäärällä mitattuna suurimmat yritykset ovat metallin alihankintaa harjoittava Oy Profiweld Ab (36 henkeä), turkistarhausyritys Stobb Ab (21) ja vihannespakkaamo Oy K Hultholm Ab (19). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien ohella viisi palkansaajaa⁸. Korsnäsiin on suunnitteilla tuulivoimapuistoja niin maalle kuin merellekin. Korsnäsin merituulivoimapuiston on tarkoitus valmistua 2020-luvun lopulla. Kunnan strategiassa ei ole mainittu erityisiä elinkeinorakenteeseen liittyviä kehityskohteita.

Kruunupyysä on 6 442 asukasta. Työpaikoista vajaa puolet on palveluissa, 40 prosenttia jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Henkilöstömäärällä mitattuna suurimpia yrityksiä ovat pakkausmuovikalvoja valmistava Ab Rani Plast Oy (345 henkeä), paperilautasia valmistava Mini-Maid Oy (67) sekä betoniyritys Tara Element Oy Ab (49). Turkistarhaustoimiala työllistää yrittäjien lisäksi kuusi palkansaajaa. Kunnan strategiassa ei ole mainittu erityisiä elinkeinorakenteeseen liittyviä kehityskohteita.

Lappajärvellä on 2 866 asukasta. Työpaikoista 60 prosenttia on palveluissa, viidesosa jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Kunnassa toimii yli 200 yritystä, joista monet ovat monialayrityksiä. Päätoimialoja ovat mattoteollisuus, metalliteollisuus ja matkailu. Henkilöstömäärällä mitattuna suurimpia ovat Hernesniemen Maanrakennus Oy (25 henkeä), Hotelli Kivitippu (20) sekä maatalouskoneyritys Jake Finland Oy (15). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien lisäksi 40 palkansaajaa. Kunnan strategiassa erityisenä kehityskohteena mainitaan alueelle pudonneen meteoriitin muodostaman Kraatterijärven ympärille muodostettu Geopark-kokonaisuus sekä siihen liittyvät matkailu- ja muut palvelut.

8. Stobb Ab:n työntekijät eivät ilmeisesti ole mukana turkistarhaustoimialan työssäkäyntitilastossa, koska yhtiön virallinen toimialaluokitus on "muu muualla luokittelematon maa- ja vesirakennus (TOL 42999)".

Uusikaarlepyyssä on 7 497 asukasta. Työpaikoista 45 prosenttia on palveluissa, 40 prosenttia jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Kunnan suurimmat työllistäjät ovat hiomatuoteyritys Mirka Oy (895 henkeä), muovin valmistaja Prevox Oy Ab (186) sekä jätteidenkäsittelylaitteita valmistava Eur-Mark Oy Ab (70). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien lisäksi 69 palkansaajaa. Kunnan strategiassa ei ole mainittu erityisiä elinkeinorakenteeseen liittyviä kehityskohteita.

Vöyrissä on 6 376 asukasta. Työpaikoista hie-man yli puolet on palveluissa, vajaa kolmasosa jalostuksessa ja loput alkutuotannossa. Päätoimialoja ovat metalliteollisuus sekä rakennus- ja maanrakennuspalvelut. Henkilöstömäärällä mitattuna suurimpia yrityksiä ovat konepaja JTK Power Oy (91), vesiosuuskunta Byholmens vatten andelslag (73) sekä autokorivalmistaja Alucar Oy (50). Turkistarhaustoimiala työllistää kunnassa yrittäjien lisäksi 14 palkansaajaa. Kunnan strategiassa ei ole mainittu erityisiä elinkeinorakenteeseen liittyviä kehityskohteita.

Seutukuntien tasolla turkistarhauksen hiipumiseen on alettu varautua ainakin jossakin määrin. Kaustisen seutukunta (Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Toholampi, Veteli) esimerkiksi toimii ennakoivasti seudun elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi ja liiketoiminnan uudistamiseksi. Seutukunnan elinvoimaohjelma vuosille 2022–2026 mainitsee turkistarhauselinkeinolla olevan työpaikkojen katoamiseen ja alalla työskentelevien henkilöiden uudelleentyöllistymiseen liittyviä haasteita. Ohjelmassa mainitut keinot elinkeinorakenteen uudistamiseksi nojaavat erityisesti vihreään siirtymään, joka nähdään mahdollisuudeksi luoda seudulle uutta liiketoimintaa ja työpaikkoja tuulivoimatuotantoon, sekä bio- ja kiertotalouteen (esim. biokaasun tuotanto, muovin kierrätys ja tuotannon sivuvirtojen hyödyntäminen). Ohjelmassa ennakoidaan vihreän siirtymän tapahtuvan alueella ennakoitua nopeammin. Seudun tuulivoima- ja kaivoshankkeen arvioidaan tuovan satojen henkilötyövuosien pysyvän lisäyksen.

Vaasan seudun (Vaasa, Isokyrö, Korsnäs, Laihia, Maalahti, Mustasaari, Vöyri) elinvoimastrategiassa mainitaan myös tarve luoda maatalousalan yrittäjille uusia mahdollisuuksia sekä ylipäänsä luoda maaseudulle uusia ja uudentyypisiä työpaikkoja. Yhdeksi ratkaisuksi nähdään Vaasan seudullakin biotalous, erityisesti uusien ja uusiutuvien energianlähteiden tuotannon kehittäminen.

3. Siirtymäajan tukimuotoja

3.1 Kansainvälisiä esimerkkejä

3.1.1 Yleiskatsaus

Useimmissa Euroopan unionin maissa turkistarhaus on kielletty joko kokonaan tai osittain, ja aiheeseen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua käydään tiiviisti. Kesäkuussa 2021 Itävalta ja Alankomaat jättivät esityksen, jonka olivat allekirjoittaneet myös Belgia, Bulgaria, Irlanti, Italia, Luxemburg, Puola, Saksa ja Slovakia. Maat esittivät, että EU:n komissio ryhtyisi lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin turkistarhauksen lopettamiseksi unionin alueella. Ehdotusta perusteltiin eläinten hyvinvoinnilla, eettisillä näkökohdilla sekä kansanterveysriskeillä. Samaan aikaan, vastineena EU:n laajuiseen ”End the Cage Age” -kansalaisaloitteeseen, Euroopan komissio sitoutui ehdottamaan vuoden 2023 loppuun mennessä lainsäädäntöä, jolla kiellettäisiin siirtymäajan puitteissa häkkien käyttö eläinten kasvatuksessa. Vaikka suunnitellun häkkikasvatuskiellon yhteydessä ei ole nimenomaisesti mainittu turkiseläimiä, tilanne saattaa muuttua lainvalmisteluprosessin aikana. Keväällä 2022 alettiin puolestaan kerätä nimiä Euroopan unionin laajuiseen Fur Free Europe -kansalaisaloitteeseen, jossa ehdotetaan turkistarhauksen kieltämistä EU:n alueella. Tämä ehdotus on uusin askel kahden vuosikymmenen mittaisessa kehityskulussa, jonka aikana turkistarhaus on kielletty tai siihen liittyviä säännöksiä on tiukennettu useissa Euroopan unionin maissa (taulukko 2) sekä EU:n ulkopuolisissa Euroopan maissa (taulukko 3).

Kuten taulukoista 3 ja 4 käy ilmi, turkistarhauskieltoihin liittyvä siirtymäaika vaihtelee suuresti. Ennaltaehkäisevät kiellot ovat yleensä astuneet voimaan välittömästi. Maissa, joissa turkistarhaus on ollut verrattain vähäistä, siirtymäaika on pääsääntöisesti ollut 3–5 vuotta, kun taas Euroopan tasolla merkittävässä turkistarhausmaissa (Alankomaat ja Norja) vastaava aika on ollut 7–9 vuotta. Pisimmät siirtymäajat ovat Serbian 10 vuotta sekä Bosnia ja Hertsegovinan 19 vuotta.

Joissakin maissa turkistarhauskieltoon on liitetty tarhaajien rahallisia menetyksiä korvaavia sekä uudelleentyöllistymistä edistäviä mekanismeja. Seuraavaksi

käydään läpi tällaisia järjestelyitä kahdessa Suomea eniten muistuttavassa esimerkkimaassa, Norjassa ja Alankomaissa. Tämän jälkeen esitellään lyhyesti Italiassa pohdittuja mahdollisuuksia kytkeä turkistarhauksesta luopuminen vihreään siirtymään.

Taulukko 2 Turkistarhauskieltojen tilanne EU:n jäsenmaissa.

EU:n jäsenmaa	Kansallinen kieltö (vuosi)	Siirtymäaika
Alankomaat	Kyllä (2013)	8 vuotta
Belgia	Kyllä (2018)	5 vuotta
Bulgaria	Osittainen (minkkien tuonti- ja kasvatuskiehto 2022)	-
Espanja	Osittainen (uudet minkkitilat)	-
Irlanti	Kyllä (2022)	3 vuotta
Italia	Kyllä (2021)	0,5 vuotta
Itävalta	Kyllä (2004)	Ei tiedossa
Kreikka	Ei	-
Kroatia	Kyllä (2007)	10 vuotta
Kypros	Ei	-
Latvia	Ei (parlamentin käsittelyssä)	5 vuotta
Liettua	Ei (parlamentin käsittelyssä)	-
Luxemburg	Kyllä (2018)	0 vuotta
Malta	Kyllä (2022)	0 vuotta
Portugali	Ei	-
Puola	Ei (parlamentin käsittelyssä)	-
Ranska	Osittainen (villieläimet 2020)	5 vuotta
Romania	Ei	-
Ruotsi	Ei (tiukentunut lainsäädäntö 1995 (ketut) ja 2012 (chinchillat))	6 vuotta (ketut), 2 vuotta (chinchillat) (kettu- ja chinchillatarhaus loppunut)
Saksa	Ei (tiukentunut lainsäädäntö 2017)	5 vuotta (tarhaus loppunut)
Slovakia	Kyllä (2019)	4 vuotta
Slovenia	Kyllä (2013)	3 vuotta
Suomi	Ei	-
Tanska	Osittainen (supikoirat 2011, ketut 2009)	15 vuotta (kettutarhaus)
Tšekki	Kyllä (2017)	2 vuotta
Unkari	Osittainen (minkit, ketut, hillerit, nutriat 2020)	-
Viro	Kyllä (2021)	5 vuotta

Taulukko 3 Turkistarhauskieltojen tilanne EU:n ulkopuolisissa Euroopan maissa.

EU:n ulkopuolinen Euroopan maa	Kansallinen kieltö	Siirtymäaika
Bosnia ja Herzegovina	Kyllä (2009)	19 vuotta
Englanti ja Wales	Kyllä (2000)	3 vuotta
Norja	Kyllä (2018)	7 vuotta (tarhaus loppunut)
Pohjois-Makedonia	Kyllä (2014)	3 vuotta
Serbia	Kyllä (2019)	10 vuotta
Skotlanti ja Pohjois-Irlanti	Kyllä (2002)	0 vuotta
Sveitsi	Ei (tiukentunut lainsäädäntö 2008)	Ei tiedossa (tarhaus loppunut)

3.1.2 Norja

Vuonna 2015 tehdyn selvityksen mukaan turkistarhauksen työllistävä vaikutus Norjassa oli 350 henkilövuotta ja turkistiloja oli tuolloin 277 kappaletta. Kun Norjan parlamentti Stortinget hyväksyi turkistarhauksen kieltävän lain vuonna 2019, jäljellä oli 171 tarhaa. Norjassa turkistarhauksen oikeudenmukaista siirtymää tuetaan kolmella mekanismilla: rahallisella kompensatiolla, siirtymätukiohjelmalla sekä uudelleentyöllistymisavustusjärjestelmällä.

Vuonna 2019 suunniteltu kompensatio oli suuruudeltaan 300 miljoonaa Norjan kruunua (33 miljoonaa euroa). Summa perustui lähinnä käyttöomaisuuden kirjanpitoarvoon ja siitosnaaraiden määrään, ja se herätti suurta kritiikkiä tarhaajien keskuudessa. Tilalle luotiinkin korvausjärjestelmä, jossa jokaiselle turkistarhalle määriteltäisiin korvaus yksilöllisesti, samoilla periaatteilla kuin jos tarha pakkolunastettaisiin julkiseen käyttöön. Hufvudstadsbladetin (20.8.2020) tietojen mukaan tällaisella korvausperiaatteella korvaussumma nousisi 1,75 miljardiin Norjan kruunuun (165 miljoonaa euroon). Maaliskuussa 2022 Norjan parlamentti päätti, että turkistarhaajat voivat valita, maksetaanko tarhasta pakkolunastusjärjestelmän mukaan (käyttöarvo) vai alaskirjattu jälleenhankinta-arvo. Samassa yhteydessä alettiin selvittää mahdollisuutta korvata myös tarhojen purkamisesta ja tilan siistimisestä aiheutuvia kustannuksia. Lopullinen korvaussumma ei ollut tätä kirjoitettaessa (kesä 2022) vielä tiedossa.

Edellä kuvatun korvausjärjestelmän lisäksi Norjan maatalous- ja ruokaministeriö on perustanut siirtymätukiohjelman. Kokonaisuudessaan 95 miljoonan kruunun (9,9 miljoonan euron) tuki kanavoidaan Norjan hallituksen innovaatiopolitiikan toteuttajan Innovasjon Norgea kautta, ja sitä myönnetään vuoden 2024 loppuun asti. Tukea myönnetään turkistarhaajille, joilla oli tarhaustoimintaa tarhauksen kieltävän lain mennessä käsittelyyn ja jotka aikovat alkaa harjoittaa jotakin muuta liiketoimintaa. Tuki voidaan tarhaajan suostumuksella myöntää myös toiselle henkilölle, jolla on yhteys kyseiseen turkistarhaan. Tukea voidaan maksaa myös henkilölle, joka on hankkinut tilan, jolla on aiemmin harjoitettu turkistarhausta, jos entinen omistaja ei ole kyseistä tukea saanut. Tarhaustoiminnan ei ole tarvinnut lakata ennen tuen myöntämistä. Yhdelle hakijalle voidaan

myöntää tukea korkeintaan kaksi miljoonaa kruunua (209 000 €).

Tukea voidaan myöntää tuottavaan taloudelliseen toimintaan siirtymiseksi joko maataloussektorilla tai sen ulkopuolella. Tuettavia kustannuksia ovat:

- *Uuden liiketoiminnan perustaminen tai olemassa olevan liiketoiminnan kehittäminen. Uuden liiketoiminnan valmisteluun ja perustamiseen, tuotekehitykseen, osaamisen kehittämiseen, markkinatutkimukseen, koemyyntiin, verkoston rakentamiseen ja uusien tuotteiden markkinointiin voidaan myöntää tukea, joka on suuruudeltaan enintään 75 prosenttia hyväksytystä kustannusarviosta. Tämän tuen piiriin eivät kuulu perinteiset maataloustuotteet.*
- *Investoinnit uuteen tai olemassa olevaan liiketoimintaan. Pysyväisluonteisten kiinteiden laitteiden ja tuotantovälineiden hankintaan voidaan myöntää tukea, joka on suuruudeltaan enintään 60 prosenttia hyväksytystä kustannusarviosta.*
- *Sukupolvenvaihdokseen liittyvät investoinnit. Alle 35-vuotiaalle henkilölle, joka ottaa haltuunsa maatalouskiinteistön, voidaan myöntää tukea enintään 70 prosenttia hyväksytystä kustannusarviosta.*

Innovasjon Norge voi vaatia tukea maksettavaksi takaisin, jos investointikohde myydään viiden vuoden sisällä hankinnasta.

Investointihankkeeseen ei voi saada sekä siirtymätukea että tavallista maatalous- tai maatalouden sivuelinkeinotukea. Tukea ei myöskään makseta sellaisille investoinneille, jotka ovat Norjan maatalouspolitiikan vastaisia, kuten kananmunien tai sianlihan tuotannon aloittamiselle. Tuen piiriin eivät myöskään kuulu uudet viljelykset, ojitus, maatalous- tai muun kaupallisen omaisuuden hankkiminen, lisäalueiden hankinta tai maitokiintiön kasvattaminen. Tukea myönnettäessä noudatetaan valtioneuvoston sääntöjä. Suoran rahallisen korvauksen ja siirtymätuen lisäksi turkistarhaajilla on mahdollisuus hakea Norjan maatalous- ja ruokaministeriön alaiselta maatalousvirastolta avustusta ammatillisen osaamisensa kehittämiseen uudelleentyöllistymisen edistämiseksi. Avustukseen oikeuttavat kriteerit ovat samat kuin siirtymätukeen oikeuttavat. Avustusta myönnettäessä otetaan myös huomioon, missä määrin osaamisen lisääntyminen

vahvistaa hakijan mahdollisuuksia saada pysyvää tuloa tuottavaa työtä, onko hakija hakenut tai saanut muuta julkista tukea osaamisensa kehittämiseen sekä mitkä ovat hakijan mahdollisuudet saada tuloa tuottavaa työtä ilman osaamisen kehittämistä. Avustuksia myönnetään hakijan toimittaman kustannusarvion perusteella, enintään kuitenkin 100 000 kruunua (10 500 euroa) per hakija.

3.1.3 Alankomaat

Alankomaissa kiellettiin kettujen ja chinchillojen tarhaaminen vuonna 2008 ja minkkien tarhaaminen vuonna 2013. Maassa oli tuolloin 150 yritystä, joilla oli 200 tarhaa, ja se oli maailman kolmanneksi suurin nahkojen tuottaja Tanskan ja Kiinan jälkeen. Suomeen verrattuna turkistarhausyritykset olivat siis huomattavasti suurempia. Minkkitarhaus oli alueellisesti hyvin keskittynyttä: sitä oli lähinnä Pohjois-Brabantin provinssissa sekä Limburgin ja Gelderlandin raja-alueilla. Tarhauskiellon oli alun perin suunniteltu astuvan voimaan 2024, mutta sitä aikaistettiin vuoteen 2021 covid-19-pandemiatilanteen vuoksi.

Alankomaissa turkistarhauksen oikeudenmukaisista siirtymää on tuettu kolmella mekanismilla: purkamis- ja muuntamistuella, covid-19-pandemiaan liittyvällä turkiseläinten lopettamiskorvauksella, tarhauskiellon aikaistamiseen liittyvällä kompensatiojärjestelyllä sekä uudelleentyöllistymisavustusjärjestelmällä.

Siirtymäajaksi määriteltiin alun perin 11 vuotta, koska tarhaajat olivat ehdineet muutama vuosi aiemmin tehdä edeltävän lainsäädännön edellyttämät investoinnit turkiseläinten hyvinvoinnin parantamiseen. Pitkällä siirtymäajalla haluttiin varmistaa, että tarhaajien olisi mahdollista kuolettaa nämä investoinnit ja työllistyä uudelleen. Alankomaiden turkistuottajien etujärjestö haastoi valtion oikeuteen esittäen, että tarhauskielto tulisi kumota. Asiaa käsiteltiin lopulta Alankomaiden vetoomustuomioistuimessa, joka päätyi sille kannalle, että tarhauskielto ei ole lainvastainen tai tarhaajia kohtaan epäreilu. Vetoomustuomioistuin huomautti lausunnossaan, että 11 vuoden siirtymäaika mahdollistaa samanaikaisesti sekä tuottavan toiminnan että siirtymän tarhauksesta muihin elinkeinoihin. Tämän vuoksi kompensatiojärjestelmä koostui alun perin vain tarhojen purkamis- ja muuntamiskustannuskorvauksista.

Tarhauskiinteistöjen purkamiskustannuksista korvattiin alun perin 50 prosenttia (max. 95 000 € per tarha) ja muuntamiskustannuksista 40 prosenttia (max. 95 000 € per tarha), molempia yhteensä enintään 95 000 euroa. Tarhauksesta luopuvat tarhaajat saivat myös mahdollisuuden sijoittaa toiminnan nettotuloksen uuteen kaupalliseen toimintaan verovapaasti. Elinkeinoministeri valtuutettiin myös tarjoamaan kompensatiota sellaiselle henkilölle, joka tarhaa minkkejä lain voimaantulomishetkellä sekä henkilölle, joka siirtymäajan päättyessä on 55-vuotias tai vanhempi ja jonka eläketurvaan tarhauskiellolla olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia. Näihin korvauksiin varattiin yhteensä 32 miljoonaa euroa. Tarhauskiellon aikaistamisen vuoksi jäljellä olevien tarhojen purkamiskustannuksista alettiin korvata täysimääräisenä, mikä saattoi hieman nostaa kokonaiskorvaussummaa.

Covid-19-pandemian johdosta tapahtuvaan eläinten lopettamiskorvaukseen varattiin 40 miljoonaa euroa, josta käytettiin lopulta 38 miljoonaa euroa.

Tarhauskiellon ennen aikaisesta voimaantulomisesta johtuen maksettiin vahingonkorvauksia tarhaajien tulonmenetyksistä, yrittäjien siirtymäajan kustannuksista uuden työn löytämiseksi, työntekijöiden siirtymäajan kustannuksista, siitosnaaraiden vientikiellosta sekä mahdollisista muista kustannuksista. Saadakseen korvauksen tarhaajalla oli täytynyt olla turkiseläimiä elokuussa 2020 mutta lopettaa eläintenpito sen jälkeen. Näihin ennen aikaisesta voimaantulomisesta aiheutuviin korvauksiin varattiin 150 miljoonaa euroa ja ne laskettiin seuraavasti.

Tulonmenetykskorvaus niille, joiden tilalla oli turkiseläimiä vuonna 2020 arvioitiin seuraavasti: siitosnaaraiden ympäristöluvan mukainen määrä x 51 euroa x 3 vuotta. Jos tilalla oli ollut turkiseläimiä vuonna 2020, mutta nämä oli sittemmin lopetettu covid-19-tartuntojen vuoksi, korvaus oli 38 euroa x sallittu siitosnaaraiden määrä x 3 vuotta.

Siirtymäajan korvaus turkistarhayrittäjälle on ensimmäisenä vuonna 100 prosenttia oletuspalkasta, toisena ja kolmantena vuonna 50 prosenttia oletuspalkasta (mahdollinen osa-aikaisuus huomioiden). Tämän korvauksen voi saada enintään kaksi yrittäjää per tarha.

Siirtymäajan korvaus työntekijöille on 60 prosenttia summasta, jonka yrittäjä joutuu maksamaan irtisanottaville työntekijöille. Korvauksen suuruus riippuu työntekijöiden määrästä, työntekovuosista ja

palkkatasosta eikä se koske tilapäistä työvoimaa.

Pandemiasta johtuvasta siitosnaaraiden vienkielellä korvaus oli 5 euroa/eläin niille, joilla oli siitosnaaraita vuonna 2020.

Turkistarhaajien tueksi on perustettu myös niin sanottu sosiaalis-taloudellinen ohjelma, joka koskee tarhaajia, heidän kumppaneitaan ja perheitään sekä palkattuja työntekijöitä. Tämän suunnitelman puitteissa maksetaan rahallista tukea ammatilliseen koulutukseen ja taitojen hankintaan koulutuksen, harjoittelun, työpajojen tai valmennuksen kautta. Ohjelmaa hallinnoi Alankomaiden turkistarhaajien etujärjestö (NFE), joka käy läpi hakemukset ja maksaa hyväksytyjen hakemusten perusteella koulutuksen kulut suoraan koulutuksen järjestäjälle. Hakijoiden on myös mahdollista saada päivärahaa koulutukseen käyttämästään ajasta. Tukea maksetaan 35 000 euroa per ensimmäinen toimipaikka (10 000 € per muut toimipaikat), enintään 25 000 euroa per henkilö.

3.1.4 Italia

Joulukuussa 2021 Italian senaatin budjettikomitea hyväksyi budjettilain muutoksen, joka määräsi olemassa olevat turkistilat suljettaviksi kuuden kuukauden sisään sekä kielsi turkistarhauksen pysyvästi. Tarhaajille myönnettiin kompensatiota yhteensä kolme miljonna euroa Italian maatalousministeriön varoista.

Ennen tarhauskieltoa julkaistiin Humane Society International – Europe -järjestön tilaama raportti (Studio COME, 2021), jossa selvitettiin turkistarhauksen tulevaisuuden vaihtoehtoja Italiassa. Selvityksen mukaan Italiassa oli vuonna 2021 jäljellä kymmenen aktiivista minkkitilaa (30 000 minkkiä), joista viidellä ei ollut eläimiä covid-19-pandemian vuoksi. Kaikki tilat olivat pienyrityksiä, joissa oli töissä yhteensä 14 henkeä osa- tai kokoaikaisesti. Useimmilla tiloilla harjoitettiin turkistarhauksen lisäksi muitakin elinkeinoja, kuten maanviljelyä, kukkienkasvatusta, energiantuotantoa, majoituspalveluita sekä rakennustointia. Turkistarhauksen tuloiksi arvioitiin yhteensä 550 000–800 000 euroa eli 0,15 prosenttia Italian ulkomaanviennin arvosta. Ehdotettuja ratkaisuja turkistuotannon tilalle ovat siirtyminen kiertomaatalouteen tai uusiutuvan energian tuottamiseen.

Kiertomaataloudella tarkoitetaan kestävä, ei-intensiivistä mallia, missä kaikki tuotettu aines

pyritään käyttämään uudestaan. Siihen sisältyy esimerkiksi luomutuotanto ja peltometsäviljely sekä jätevesien kierrätys. Kiertomaatalousmallia tukee muun muassa EU:n komissio Green Dealin sisältävän, kestäväan ruoantuotantoon, -jakeluun ja -kulutukseen tähtäävän Farm to Fork -strategian kautta. Kiertomaatalouteen on mahdollista saada tukea Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston sekä EU:n LIFE-ohjelman kautta. Lisäksi Italiassa ISMEA (Institute of Services for the Agricultural Food Market) myöntää tuettuja lainoja maatalousliiketoiminnalle ja taloudellisen kehityksen ministeriö myöntää tukea innovatiivisiin investointeihin, joilla hankitaan kiertomaatalouteen siirtymistä edistäviä maatalouskoneita ja -laitteita.

Turkistiloja voidaan muuntaa myös uusiutuvan energian tuottamiseen. Italiassa tämä tarkoittaa erityisesti maatalousalueen ja aurinkovoiman yhteiskäyttöä eli käytännössä tiettyjen satokasvien viljelyä aurinkopaneelien alla, jolloin maanviljely ja aurinkovoiman tuotanto eivät kilpaile keskenään maapinta-alasta vaan tukevat toisiaan. Aurinkovoimatuotannon lisääminen on Italiassa strateginen linjaus, jolla pyritään saavuttamaan EU:n heinäkuussa 2021 hyväksymän Fit for 55 -ilmastopakettin tavoite vähentää hiilidioksidipäästöjä 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Maa investoi maatalous- ja energiantuotannon yhteiskäyttöjärjestelmiin yhteensä 1,1 miljardia euroa.

Toinen aurinkoenergiaan liittyvä mahdollisuus on tuottaa energiaa varjotalojen katoille asennetuilla aurinkopaneelilla, kun varjotaloja käytetään muuhun toimintaan kuin eläintuotantoon. Molemmat aurinkoenergiaan liittyvät vaihtoehdot kuuluvat EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (Common Agricultural Policy, CAP) ohjelmakauden 2020–2027 painopistealalle eli ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamiseen.

3.1.5 Muita esimerkkimaita

Belgiassa turkistarhaus kiellettiin vuonna 2018 viiden vuoden siirtymäajalla. Tarhaajilla on mahdollisuus saada korvausta paikkaan sidotusta käyttöomaisuudesta, suorista ja epäsuorista kuluista sekä tulonmenetyksistä. Korvausta on myös mahdollista saada siinä tapauksessa, että liiketoiminnan luonne muuttuu.

Irlanti kielsi turkistarhauksen vuonna 2020, jolloin maassa oli noin 120 000 minkkiä yhteensä kol-

mella tarhalla. Siirtymäajan pituus on kolme vuotta. Tarhaajille maksettavassa kompensatiopaketissa otetaan huomioon käyttöomaisuuden arvo, tuotot, työttömyyskorvaukset ja purkamiskustannukset. Julkisista varoista maksettavan korvauspaketin kustannuksien vuodelle 2022 arvioidaan olevan 4–8 miljoonaa euroa.

Tanskassa uusien supikoiratarhojen perustaminen kiellettiin vuonna 2011 ja kettujen tarhaaminen vuonna 2009 (15 vuoden siirtymäajalla). Tanskan hallitus määräsi marraskuussa 2020 minkkitarhoilla ilmenneen covid-19-virusmutaation vuoksi yli 15 miljoonaa minkkiä tapettavaksi ja minkkitarhaukselle vuoden toimintakiellon. Tanskassa oli tuolloin noin tuhat minkkitarhaa. Tarhaajille ja tarhaukseen liittyvillä aloilla toimiville henkilöille myönnettiin EU:n luvalla⁹ noin 1,75 miljardia euroa korvauksena elinkeinon keskeyttämisestä tai siitä luopumisesta. Kompensatiojärjestelyssä on kaksi osaa: 1,2 miljardin euro kiinteiden kustannusten korvaus tarhaustoiminnan tilapäisen keskeyttämisen ajaksi (1.1.2022 asti) sekä 538 miljoonan euron korvaus sellaisille tarhaajille tai tarhaukseen liittyville yrityksille, jotka luovuttavat tuotantokapasiteettinsa Tanskan valtiolle. Jälkimmäisestä summasta myönnetään tarhaajille korvaus kymmenen vuoden tulonmenetyksestä sekä kiinteän omaisuuden jäännösarvosta.

3.2 Kotimaisia esimerkkejä

3.2.1 Paperiteollisuuden rakennemuutos

Metsäteollisuuden rakennemuutoksen seurauksena on lakkautettu useita paperitehtaita paikkakunnilla, joissa niillä oli merkittävän työllistäjän rooli. Rotko, Palotie, Sihto ja Husman (2010) tekivät selvityksen Kajaanissa vuonna 2008 tapahtuneen UPM:n tehtaan lakkauttamisesta sekä siihen liittyvien tukitoimien vaikutuksista. Kajaanin tapausta pidetään esimerkkinä onnistuneista tukitoimista, sillä vuosi tehtaan sulkemisen jälkeen puolella irtisanotuista oli uusi työpaikka, viidesosa oli koulutuksessa, neljä prosenttia oli ryhtynyt yrittäjäksi, kaksi prosenttia oli siirtynyt eläkkeelle ja ainoastaan 15 prosenttia oli työttömänä.

Kajaanin tukiohjelma jakautui kahteen pääelementtiin: irtisanottujen henkilöiden uudelleentyöllistymisen tukemiseen sekä uusien työpaikkojen ja yri-

tystoiminnan luomiseen. Irtisanottuja tuettiin suoraan UPM:n johtamalla Työstä työhön -ohjelmalla, jossa yhtiö maksoi työllistymiskoulutuskustannukset (5 000 €/hlö), starttirahan oman yrityksen perustamista varten (20 000 €/yritys) sekä muuttokustannukset ja yhden kuukauden palkkaa vastaavan asettumisrahan niille, jotka muuttivat uudelle paikkakunnalle töiden perässä. Osan työsuhteita jatkettiin sen aikaa, että he pääsivät niin sanottuun eläkeputkeen. Lisäksi Länsi-Kainuun työvoimaviranomaiset profiloivat irtisanottuja ja etsivät näille profiileihin sopivia työpaikkoja. Työpaikkojen ja yritystoiminnan syntymistä pohtimaan perustettiin 15 toimijan työryhmä, johon kuuluivat UPM:n lisäksi valtion tasolta Finnvera Oyj, maakuntatasolta Kainuun maakuntahallinto, Kainuun TE-keskus, Kainuun yrittäjät Oy ja Kainuun Etu Oy sekä kuntatasolta Kajaanin kaupunki. UPM:n myöntämällä tuella saneerattiin tehdas ja perustettiin yrityspuisto. Kajaanin TE-keskuksen hallinnoimalla TEM:n rakennerahalla tuettiin investointeja ja koulutusta paitsi tehdasalueella myös muualla Kajaanin seudulla.

Selvityksensä päätteeksi Rotko ym. (2010, 72) listaavat jälkihoidon onnistumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Niistä turkistarhauksen kontekstiin soveltuvat tekijät voidaan tiivistää seuraavasti:

- 1. Tukitoimien organisointi:** ennakointi ja varautuminen; suunnitelmallisuus ja koordinoitu toimintatapa; toimijoiden sitoutuminen; aiempi kokemus; raha- ja henkilöresurssien riittävyys; yhteistyö ja verkostot; toimijoiden keskinäinen luottamus; tukitoimien nopeus sekä tiedonkulun avoimuus.
- 2. Irtisanotuille annettu suora tuki:** työvoimatoimiston aktiivinen rooli; räätälöity koulutus; työnhakutaitojen opettaminen ja työnhakuun motivointi sekä pitkä siirtymäaika¹⁰.
- 3. Korvaavien työpaikkojen luominen:** yrityspuiston perustaminen; infrastruktuurin rakentaminen uusille yrityksille olemassa oleviin tiloihin; konsultin tekemä kartoitus alueella toimivien yritysten työllistämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä rakennemuutosrahalla tehdyt investointihankkeet.

Sekä Rotko ym. (2010) että myös Melin ja Maimio (2010) tuovat esille, että uudelleentyöllistymisessä merkittäviä tekijöitä ovat yksilön ikä ja kou-

9. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1491

10. Tässä kohdassa Rotkon ym. (2010) selvityksessä mainitaan myös välitön kriisiapu, työterveyshuollon aktiivinen toiminta, työterveyshuollon pidennetty käyttömahdollisuus, esimiesten muutostukikoulutus sekä työvoimatoimiston virkailijoiden sijoittaminen tehtaalte. Nämä tekijät soveltuvat tilanteeseen, jossa tehdas lakkautetaan suhteellisen äkillisesti.

lutus. Ikääntyvien työllistyminen on hankalampaa, koska yhtäältä he ovat näiden tutkimusten mukaan vähemmän kiinnostuneita uudelleen koulututtamisesta tai toiselle paikkakunnalle muuttamisesta ja toisaalta työnantajat eivät mielellään palkkaa ikääntyneitä. Koulutustaso vaikuttaa puolestaan siten, että korkeammin ja monipuolisemmin koulutettujen on helpompi työllistyä uudelleen kuin matalasti koulutettujen henkilöiden.

3.2.2 Turvetuotannon vähentäminen

Pääministeri Sanna Marinin hallitus otti ohjelmakseen pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelman ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta”. Ohjelman yhdeksi tavoitteeksi oli määritelty turpeen energiakäytön puolittaminen oikeudenmukaisella tavalla vuoteen 2030 mennessä, mutta käyttö alkoi vähentyä odotettua nopeammin. Tämä vähensi turvetuotannossa käytetyn kaluston arvoa sekä aiheutti vaikeuksia liiketoiminnalle, minkä vuoksi keväällä 2021 työ- ja elinkeinoministeriö kokosi monialaisen turvetyöryhmän arvioimaan turpeen energiakäytön vähentymisen vaikutuksia aluetalouteen ja työllisyyteen sekä pohtimaan toimenpiteitä, joilla siirtymä toteutuisi oikeudenmukaisella tavalla. Selvitystä varten työryhmä teetti konsultilla taustaselvityksen turpeen energiakäytön kehittämisestä ja käytön vähenemisen vaikutuksista työllisyyteen sekä huoltovarmuuteen. Työryhmä käytti pohjamateriaalina myös Pohjois-Pohjanmaan alueellista selvitystä, Taloustutkimuksen selvitystä energiaturpeen käytön vähentämisen taloudellisista vaikutuksista sekä Sitran raporttia turveyrittäjille tehdyistä haastatteluista ja niitä seuranneista dialogeista.

Turvetyöryhmän raportissa siteeratun Taloustutkimuksen selvityksen mukaan turvetuotantoalalla toimi 517 yritystä vuonna 2020 ja PTT:n selvityksen mukaan tuotantoketjun suora työllistävä vaikutus oli noin 2 500 henkilötyövuotta. Turvetuotantoaloja on erityisesti Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaan alueilla. Vuosittain turvetuotannon maksamista yhteisöveroista kunnille jaettava osuus on noin 18 miljoonaa euroa, josta turvetuotannon osuus on noin kolme miljoonaa euroa ja kuljetusyritysten noin 15 miljoonaa euroa. Turvetuotannon suora työllistävä vaikutus on

siis ollut noin 2–2,5 kertaa suurempi kuin turkistarhauksen (900–1 200 henkilötyövuotta laskentatavasta riippuen), ja turvetuotantoyritysten maksamista yhteisöveroista kunnille tilitettävä osuus puolestaan on kymmenkertainen turkistarhayritysten maksamista veroista tilitettävään osuuteen (0,3 milj. €) verrattuna.

Turvetuotannon vähentämisen toteuttamiseksi oikeudenmukaisella tavalla turvetyöryhmä suositteli laajaa keinovalikoimaa, jotka jakautuivat rahalliseen kompensatioon sekä uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen luomiseen. Rahalliseen kompensatioon sisältyvät romutus-, luopumis- ja sopeuttamistuki sekä ennenaikaisen eläkkeelle siirtymisen tukeminen. Jälkimmäiseen kokonaisuuteen puolestaan lukeutuvat muun muassa uuden yrittäjyyden tukeminen, kohdennettu rahoitus alueelliseen elinvoimaan sekä työllistymistä edistäviin ja syrjäytymistä ehkäiseviin seudullisiin toimenpiteisiin, kohdennettu ja räätälöity uudelleen koulutusohjelma, taloushallinnon neuvonta- ja tukiohjelma sekä erityinen tuki yrittäjille, joilla on riski menettää kiinteää omaisuutta konkurssin myötä. Rahoitusinstrumentiksi suositeltiin useassa tapauksessa EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa (ks. luku 3.3).

Turvetyöryhmän raportin pohjalta kevään 2021 kehysriihessä hallitus sitoutui myöntämään turvetuotannon vähentämisen hallintaan yhteensä 70 miljoonaa euroa. Nopeasta muutoksesta kärsiviä yrityksiä varten työ- ja elinkeinoministeriö laati kansallisen tukimallin, jonka pääelementit ovat Pohjois-Pohjanmaan ely-keskuksen myöntämä turvekoneiden romutustuki sekä Pohjois- Pohjanmaan, Etelä-Savon, Keski-Suomen ja Hämeen ely-keskusten myöntämä uuden liiketoiminnan kehittämiseen suunnattu yrityksen kehittämisavustus. Turvekoneiden romutustukeen varattiin 29,1 miljoonan euron siirtomääräraha, kun taas uuden liiketoiminnan kehittämiseen tarkoitettuihin yrityksen kehittämispalveluihin ja -avustuksiin on myönnetty ely-keskuksille vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa kahden miljoonan euron kansallinen erillismääräraha. TE-toimistoille puolestaan on osoitettu 2,5 miljoonaa euroa turvealan yrittäjien ja palkansaajien uudelleen koulutukseen ja -työllistymiseen. Lisäksi turpeen noston lopettamistukeen on budjetoitu 30 miljoonaa euroa vuodelle 2022. Korvaus kattaisi yrittäjien ja työntekijöiden palkan viiden kuukauden siirtymäajalta. Romutuskorvauksen tavoin myös lopettamistuki toteutettaisiin EU-notifikaatio-

vaatimuksen välttämiseksi niin sanotussa de minimis-muodossa, jolloin avustusten enimmäismäärä saa olla 200 000 euroa per yritys kolmen verovuoden aikana.

3.3 Rahoitusinstrumentteja ja tukimekanismeja

Seuraavassa käydään lyhyesti läpi julkisen sektorin toimijoiden tarjoamia rahoitusinstrumentteja ja tukimekanismeja.

Euroopan unioni (EU)

EU:lla on kaksi rakennerahastoa, joiden kautta on mahdollista saada tukea elinkeinotoiminnan kehittämiseen Suomessa. Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) jaetaan rahoitusta alueellisten, sosiaalisten ja taloudellisten erojen vähentämiseksi. Tarkemmin ottaen tavoitteena on alueiden kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden lisääminen sekä työllisyyden parantaminen. Rahaston investointituet ohjataan kansallisten ja alueellisten ohjelmien kautta. Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) tavoitteena puolestaan on varmistaa, että EU:n jäsenmaat ovat valmiita siirtymään vihreään ja digitaaliseen talouteen. Tähän tavoitteeseen pyritään rahoittamalla työllisyyteen, koulutukseen, osamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen liittyviä toimia.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan meneillään olevaa ohjelmakautta varten Suomi on laatinut kansallisen ohjelman, ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027”, jonka Euroopan komissio on hyväksynyt toukokuussa 2022. Ohjelmassa on kuusi toimintalinjaa: innovatiivinen Suomi (EAKR); hiilineutraali Suomi (EAKR); saavutettavampi Suomi (EAKR); työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+); sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+) sekä aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+). Rahoitus kanavoidaan maakuntien liittojen, ELY-keskusten ja Ruokaviraston (vähävaraisten ruoka-apu) kautta.

EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (Just Transition Fund) pyrkii tukemaan sellaisia alueita, joihin siirtymä ilmastoneutraaliuteen vaikuttaa eniten. Rahasto tukee alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamista ja modernisointia sekä kielteisten työllisyysvaikutusten lievittämistä. Rahanjakoperusteina ovat teollisuuspäästöt alueilla, joilla hiili-intensiteetti

on korkea, työpaikkojen määrä teollisuudessa, kivi- ja ruskohiilen louhinnassa sekä turpeen ja liuskeöljyn tuotannossa sekä taloudellisen kehityksen taso.

EU:n maatalouden kehittämisen maaseuturahasto tukee jäsenmaiden maaseutualueiden kehittämistä. EU määrittelee rahoituksen puitteet, hyväksyy jäsenmaiden alueelliset ja kansalliset kehittämissuunnitelmat sekä valvoo ohjelmien toteuttamista. Kukin jäsenmaa päättää kuitenkin itse hankkeiden valinnasta ja tukien myöntämisestä, ja rahoitus on kansallisista talousarvioista yhteisrahoitettua tukea. Suomessa maaseuturahaston tukea hallinnoi maa- ja metsätalousministeriö ja sitä jaetaan hakijoille ely-keskusten, Leader-ryhmien sekä kuntien kautta.

Ainakin periaatteessa vaikuttaa siltä, että turkistarhauksen lakkauttamiseen oikeudenmukaisella tavalla voitaisiin hakea tukea EU:n rakennerahastoista. Käytännössä tuki kanavoidaan kansallisten ja paikallisten toimijoiden kautta, joten asiaa on syytä selvittää tarkemmin ely-keskuksien asiantuntijoiden avulla.

Suomen valtio

Suomen valtio käy maakuntien liittojen kanssa niin sanottuja aluekehittämiskeskusteluja, joiden tavoitteena on vahvistaa alueiden elinvoimaa ja omaehtoista kehittämistä. Keskusteluihin valmistaudutaan jokaisessa maakunnassa ja valtioneuvostossa tilannekuvatyöllä, minkä lisäksi huomioon otetaan valtion aluekehittämissuunnitelma¹¹ sekä maakuntaohjelmat. Poikkihallinnollisten, temaattisten dialogien puitteissa ei tehdä varsinaisia päätöksiä vaan pyritään yhteisymmärrykseen siitä, miten eri toimijat voivat edistää alueiden kehitystä esimerkiksi ympäristökriisin, vihreän siirtymän, digitalisaation ja työpaikkakohtaannon kontekstissa. Helmikuussa 2022 käytyjen aluekehittämiskeskusteluiden jälkeen valtio myönsi maakuntien liitoille yhteensä 33 miljoonaa euroa keskustelujen painopisteiden toteutukseen sekä maakuntien kehittämiseen, alueiden muutoskyvykkyyden vahvistamiseen ja rakennemuutosten ennakointiin.

Aluekehittämiskeskustelut ja niitä mahdollisesti seuraavat rahalliset panostukset ovat suoraviivainen tapa tukea turkistarhauksen hallittua lakkauttamista. Tällöin tarpeellisia toimia käsiteltäisiin osana alueellisten kehittämistoimenpiteiden kokonaisuutta. Keskustelujen yhteydessä on myös mahdollista käsitellä EU-rahoituksen hakemista.

11. Aluekehittämissuunnitelma laaditaan hallituskaudeksi, ja se ohjaa eri hallinnonalojen ja maakuntien alueiden kehittämistä sekä niiden toimenpiteiden yhteensovittamista (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020).

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)

TEM myöntää rahoitusta paikallisen äkillisen rakennemuutoksen (PÄRM) hoitamiseksi niin sanotun PÄRM-toimintamallin mukaisesti. Paikallinen äkillinen rakennemuutos tarkoittaa ennakoimatonta tilannetta, josta aiheutuu paikallinen kriisi elinkeinoelämälle, työllisyydelle ja työmarkkinoille. PÄRM-mallin ensimmäisessä vaiheessa ely-keskus kokoaa alueellisen koordinaatioryhmän ja laatii yhdessä tämän kanssa tilannearvion. TEM voi myöntää enintään 10 000 euroa rahoitusta paikallisen äkillisen rakennemuutoksen koordinointiin ja uuden yritystoiminnan mahdollisuuksien analysointiin. Käytännössä raha myönnetään kyseisen alueen maakunnan liitolle elyn suorittaman tilannearvion perusteella ja käytetään koordinaatioryhmän sopimalla tavalla tilanteen hoitamiseksi.

Koska turkistarhauksen hallittu lakkauttaminen ei täytä PÄRM-kriteereitä, ei tämä rahoitus välttämättä olisi käytettävissä. TEM:n aiheeseen liittyvää tietämystä on kuitenkin syytä hyödyntää.

Ely-keskukset

Sen lisäksi, että ely-keskukset toimivat EU:n rakennerahastoista ja maaseuturahastosta myönnettävien tukien jakajana, niiden kautta on mahdollista hakea harkinnanvaraista yrityksen kehittämistukea. Tämä tuki on tarkoitettu pienten ja keskisuurten yritysten normaalista toiminnasta poikkeavaan kehittämishankkeeseen, joko olemassa olevan liiketoiminnan kehittämiseen tai täysin uuden liiketoiminnan luomiseen. Kehittämistukea voidaan myöntää enintään 50 prosenttia kehittämistoimenpiteisiin liittyvistä palkka-, konsultointi-, matka- ja messuosallistumismenoista tai 10–35 prosenttia siihen liittyvistä investointimenoista. Kehittämistukea ei myönnetä maa-, metsä- tai kalatalouteen, maataloustuotteiden jalostukseen ja kaupan pitämiseen eikä energia- ja liikennealan investointeihin.

Ely-keskukset ylläpitävät valtakunnallista Yritys-Suomi-puhelinpalvelua, joka tarjoaa alkuvaiheessa oleville yrittäjille neuvoja liiketoimintasuunnitelman laatimisesta, erilaisista rahoitusmuodoista, yritysmuodoista, verotuksesta ja muista yrityksen perustamiseen liittyvistä perusasioista.

Ely-keskusten yritysten tarjoamat tukimuodot vaikuttaisivat soveltuvan hyvin turkistarhaustoimialan yrittäjille, joilla on uusia liiketoimintaideoita.

Business Finland

Business Finland on valtion viraston ja erityistehtäväyhtiön hybridi, joka myöntää tutkimus-, tuotekehitys- ja liiketoiminnan kehittämisrahoitusta erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille. Sen kautta on mahdollista saada rahoitusta esimerkiksi uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä edistäviin hankkeisiin ja investointiavustusta kiertotalousinvestointeihin, jotka lisäävät jätteen kierrätystä nykytason ylittävillä teknisillä ratkaisuilla tai parantavat ympäristönsuojelun tasoa yli EU:n normien.

Business Finland on myöntänyt turkistarhoille covid-19-tukia, joten periaatteessa se voisi tukea myös uuden liiketoiminnan kehittämistä turkistarhauksen tilalle. Tuettavien yritysten koossa saattaa olla rajoituksia: esimerkiksi vuonna 2020 haussa ollutta covid-19-tukea saattoi hakea yritys, jolla oli vähintään kuusi työntekijää. Tämä kriteeri poissulkisi useimmat suomalaiset turkistarhayritykset.

Leader-ryhmät

Leader-ryhmät ovat alueellisia rekisteröityneitä yhdistyksiä (54 kpl), joiden tavoitteena on tukea asukaslähtöistä alueellista kehittämistä pääasiassa maaseudulla. Kullakin ryhmällä on hallitus ja alueen asukkaiden kanssa laadittu kehittämisstrategia, jonka mukaisesti ryhmä myöntää rahoitusta eri hankkeille. Rahoitusta voidaan myöntää alle kymmenen henkeä työllistävien yrittäjien, yhdistysten ja muiden yhteisöjen yleishyödyllisille hankkeille, jotka edistävät uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen syntymistä alueella. Tukea voi saada esimerkiksi uuden yrityksen perustamiseen sekä siihen liittyviin investointeihin. Tuki on peräisin EU:n maaseuturahaston kehittämisrahoituksesta, valtion rahoituksesta ja alueen kuntien rahoituksesta. Edellinen ohjelmakausi päättyi 2020, ja uusi seitsemänvuotinen ohjelmakausi alkaa 2023.

Leader-ryhmät tarjoavat myös maksutonta neuvontaa hankkeiden ideointi- ja valmisteluvaiheessa. Koska Leader-ryhmien kautta kanavoitava rahoitus on tarkoitettu nimenomaan alle kymmenen henkeä työllistävälle yrityksille, se vaikuttaisi soveltuvan hyvin turkistarhauksen tilalle kehitettävän liiketoiminnan tukemiseen.

Työ- ja elinkeinotoimistot (2024 eteenpäin kunnat tai yhteistoiminta-alueet)

Tällä hetkellä työ- ja elinkeinopalveluista vastaavat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot). Vuoden 2024 aikana TE-palvelujen järjestämisvastuu on tarkoitus siirtää sellaisille kunnille tai kuntien yhteistoiminta-alueille, joilla on vähintään 20 000 henkilön työvoimapohja. Alla oleva kuvaus on laadittu kevään 2022 tilanteen mukaisesti.

Aloittelevan yrittäjän on mahdollista saada TE-toimiston myöntämää starttirahaa eli palkkatukea yhteensä 12 kuukaudeksi. Starttirahan saamisen edellytyksenä on, että yritystoiminta on kokopäiväistä ja liiketaloudellisesti kannattavaa. Lisäksi hakijan tulee omistaa yrityksestä vähintään 15 prosenttia ja olla siinä johtavassa asemassa.

TE-toimistot järjestävät työnhakijoiksi ilmoittautuneille henkilöille maksutonta uravalmennusta, joka voi kestää enintään 40 päivää 12 kuukauden aikana. Uravalmennuksen tarkoituksena on antaa tietoja, neuvoja ja ohjausta sekä auttaa osallistujia laatimaan toteuttamiskelpoinen ura- ja työllistymissuunnitelma.

TE-toimistot järjestävät työvoimakoulutusta aloille, joilla on pulaa työvoimasta. Koulutukseen valitaan soveltuvuus- ja motivaatioarvion perusteella työttömiä ja henkilöitä, joiden työt ovat loppumassa sekä työllisiä/yrittäjiä, joiden työllistymistä tai alanvaihtoa työvoimakoulutuksen voidaan katsoa edistävän.

TE-toimistot järjestävät työvoimakoulutuksena myös lyhytkestoista yrittäjäkoulutusta, jonka puitteissa hakija voi kehittää yritysideaansa ja saada tukea liiketoimintasuunnitelman laatimiseen. Yrityksen perustamiskoulutuksessa syvennyttään yritystoiminnan eri osa-alueisiin ja kehitetään edelleen yritysideaa. Kolmas työvoimakoulutuksen muoto on yrittäjän ammattitutkinnon tai sen osan suorittaminen.

Työvoimapalveluiden tarjoamat palvelut soveltuvat turkistarhojen työntekijöille ja yrittäjille, jotka joko etsivät uutta työtä tai harkitsevat yrittäjäksi ryhtymistä.

Suomen Uusyrityskeskukset ry

Maksutonta yrittäjyyteen liittyvää tietoa ja yrityksen perustamiseen tähtävää henkilökohtaista neuvontaa saa Suomen Uusyrityskeskukset ry:n uusyrityskeskuksista (31 kpl). Pohjanmaan alueella toimivat esimerkiksi Vaasanseudun Uusyrityskeskus Startia, Etelä-Pohjanmaan Uusyrityskeskus ry Neuvoa-Antava, Pietarsaaren seudun Uusyrityskeskus Concordia sekä Kokkolanseudun kehitys KOSEK Oy.

4. Johtopäätökset ja suositukset

4.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän raportin tarkoituksena oli luoda katsaus turkistarhauksen nykytilaan Suomessa sekä pohtia kansainvälisten ja kotimaisten esimerkkien valossa keinoja, joilla turkistarhauksen mahdollinen lakkauttaminen Suomessa voitaisiin toteuttaa oikeudenmukaisella tavalla. Raportin nykytilannekatsauksessa perehdyttiin turkistarhaustoimialan taloudelliseen merkitykseen Suomessa toimialan vientitulojen, työllistävän vaikutuksen sekä valtiolle ja kunnille maksettujen verotulojen kautta. Yhteenvetona voidaan todeta, että turkistarhauksen vientitulot muodostavat vain pienen osan Suomen tavaravientituloista. Yksi kolmasosa turkisten bruttoviennin arvosta jää kotimaahan, kun taas kaksi kolmasosaa menee ulkomaisille turkistuottajille. Turkisnahkoja tuotiin Suomeen vuonna 2021 eniten Puolasta. Pohjanmaan neljään maakuntaan keskittyvä turkistarhausliiketoiminta on suurimmaksi osaksi pienimuotoista ja osa-aikaista. Vuoden 2020 tietojen mukaan turkiskasvatus työllistää suoraan 826 henkeä: 473 yrittäjää ja 353 palkansaajaa. Turkiskasvatus, Saga Furs Oyj ja rehutehtaat työllistävät suoraan 1100–1200 henkeä, mukaan lukien osa-aikaiset ja kausityöntekijät. Alan kokonaisvaikutus työllisyyteen (sekä suora että epäsuora työllisyysvaikutus) on 1 795 henkilötyövuotta. Paikallistalouden näkökulmasta absoluuttinen työllistävä vaikutus on suurin Uusikaarlepyyssä (148 henkeä), suhteellinen vaikutus puolestaan Halsualla (6,6 % työpaikoista turkistarhauksessa). Turkistarhauksesta kunnalle kertyvät yhteisöverot ja palkansaajien ansioverotulot ovat suurimmat Halsualla (146 €/asukas), pelkät yhteisöverotulot puolestaan

Uusikaarlepyyssä (3,4 % kunnan yhteisöverokertymästä). Rehutehtaita on 12, ja niiden merkitys on suurin Pedersören kunnassa, missä sijaitsevat kaksi tehdasta työllistävät noin 65 henkilöä.

Käytännössä turkistarhauksen hallittu ja oikeudenmukainen lakkauttaminen tarkoittaisi sitä, että noin 200 kokoaikaisen tarhausyrittäjän toimeentulo tulisi varmistaa tai joiden tulonmenetystä tulisi kompensoida. Muiden, turkistarhausta osa-aikaisesti harjoittavien yrittäjien tukitarve riippuu osa-aikaisuuden asteesta ja turkistarhauksen ohessa harjoitetun liiketoiminnan luonteesta. Toimialan kaikille yrittäjälle on syytä kompensoida heidän tekemiään investointeja siltä osin, kun näitä ei ehditä kuolettamaan siirtymäajan puitteissa. Myös alan kokoaikaisen palkansaajan uudelleentyöllistymistä on syytä tukea.

Katsaus kotimaisiin esimerkkeihin paperitehtaiden alasajosta ja turvetuotannon hiipumisesta sekä ulkomaisiin esimerkkeihin turkistarhauksen lakkauttamisesta Norjassa, Alankomaissa ja Italiassa tuotti esimerkkejä rahoituskeinoista ja muista tavoista, joilla rakennemuutosta voidaan tukea. Sektorista ja maasta riippumatta tukijärjestelyihin on aina sisällynyt panostus yksilöiden koulutukseen ja uudelleentyöllistymiseen. Tällaista tukea voi maksaa tuotantonsa lopettava yritys, alan etujärjestö tai julkinen sektori. Muita keinoja ovat rakenteiden ja laitteiden romuttamistuki, uudenlaisen liiketoiminnan kehittämistuki sekä korvaus siitoseläinten arvosta. Keinojen soveltuvuutta arvioidessa on kuitenkin hyvä huomata muutamia eroja suomalaisen turkistarhauksen sekä muiden alojen ja maiden välillä. Norjassa päädyttiin melko avokätisiin korvausjärjestelyihin, mihin lienee vaikuttanut tarhojen ja yrittäjien suhteellisen pienen määrä (noin kolmasosa Suomen vastaavista määristä) sekä maan vauraus. Alankomaissa puolestaan turkistarhat olivat Suomen tarhoja suurempia, mutta pitkän siirtymäajan vuoksi korvausta olisi maksettu vain tarhojen purku- ja muuntamiskustannuksista, ellei covid-19-pandemia olisi pakottanut aikaistamaan tarhauskiellon voimaantuloa. Turkistarhauksen ja muiden tässä raportissa käsiteltyjen rakennemuutosalojen eroja ovat ensinnäkin se, että niin tehtaiden kuin turvetuotannonkin rakennemuutosta luonnehtii äkillisyys, kun taas turkistarhauksen kohdalla kyse olisi lähinnä hallitun lakkauttamisen mahdollistavasta ennakoidusta rakennemuutoksesta. Toisekseen turvetuotannolla on merkitystä Suomen huoltovarmuuden

näkökulmasta, kun taas turkis luokitellaan ylellisyys-eikä välttämättömyshyödykkeeksi. Kolmanneksi turvetuotannon työllistävä vaikutus on noin 2–2,5 kertaa suurempi kuin turkistarhauksen, ja turvetuotanto on ollut myös taloudellisesti kannattavampaa kuin turkistarhaus.

Tarhoilla oleville kiinteille rakenteille ja laitteille ei välttämättä löydy luontevasti uutta käyttöä, joten purkamis- tai muuntamistukea voidaan pitää tarpeellisenä. Samoin valtion tuki räätälöidyille TE-palveluille on suositeltavaa, jotta turkistarhausalan yrittäjät ja työntekijät saisivat koulutus- ja työllistymispalveluita sekä neuvontaa jo siirtymävaiheen aikana. Tässä yhteydessä ikääntyvien yrittäjien ja työntekijöiden työllistymismahdollisuuksiin on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Maaseutumaisten alueiden uudistumiseen ja elinvoiman kehittämiseen saa tukea esimerkiksi EU:n rakennerahastoista (EAKR, ESR+, JTF) sekä EU:n maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta. Vastaavasti Suomen valtio voi myöntää kohdennettua rahoitusta aluekehittämispäätöksen ja -keskusteluiden pohjalta. Lisäksi maakuntahallinto, ely-keskukset, Leader-ryhmät, Business Finland, työ- ja elinkeinoviranomaiset sekä Suomen Uusyrittäjyyskeskukset tarjoavat vähintäänkin maksutonta neuvontaa rakennemuutosalojen yrittäjille ja palkansaajille. Turkistarhaustoiminnan mahdollisen lakkauttamisen suurin haaste ei todennäköisesti olekaan rahoituksen puute, varsinkin kun alaa on tuettu jo aiemmin investointi- ja lomitustukien sekä 32 miljoonan euron covid-19-tukien muodossa (Animalia-media, 2022).

Avainkysymykseksi nousee se, mille aloille turkistarhauksesta tällä hetkellä elantonsa saavat henkilöt työllistyisivät. Turkistarhausta on eniten Pohjanmaan neljässä maakunnassa, jotka ovat jo tällä hetkellä alueellisia kehittämistoimenpiteitä tarvitsevia murosalueita. Korkeasta työpaikkaomavaraisuudesta ja matalista työttömyysluvuista huolimatta alueen alkutuotantopainotteisen elinkeinorakenteen on todettu kaipaavan kehittämistä. Yksi mahdollinen ratkaisu on luottaa yrittäjähenkisten yksilöiden ideointikykyyn ja tarjota sen tueksi edellä mainittuja yrittäjyyspalveluita. Esimerkiksi maataloussektoriin liittyvää uudenlaista liiketoimintaa voisi tarjota herneen, härkäpavun ja lupiinin kaltaisten kasvilajikkeiden viljely sekä jalostus proteiininlähteiksi. Toinen vaihtoehto on alueella jo harjoitettavan kasvihuoneviljelyn laajentaminen.

Kolmas mahdollisuus olisi EU:n maatalouspoliittisten tukivälineiden kannustama vihreä siirtymä eli karjatalouden korvaaminen uusiutuvan energian tuotannolla ja kiertotalousliiketoiminnalla.

Pohjanmaalla onkin jo käynnistynyt useita tuulivoimahankkeita sekä bio- ja kiertotaloushankkeita. Alueella on myös jonkin verran teollisuutta, joka voisi tarjota työpaikkoja turkistarhauksesta työttömiksi jääville palkansaajille. Osan yrittäjistä voi myös arvioida jäävän siirtymäajan puitteissa eläkkeelle.

Oleellisissa roolissa lakkauttamisprosessissa on siirtymäajan pituus. Mitä pidempi siirtymäaika, sitä vähemmän tarvitaan julkisen sektorin rahallista tukea, sillä alan yrittäjien ja työntekijöiden on mahdollista kuolettaa tarhoihin tehdyt investoinnit, täydentää osaamistaan, hankkiutua uuteen työpaikkaan, kehittää uusia yritysideoita tai valmistautua eläkkeelle jäämiseen. Tästä on hyvänä esimerkkinä Alankomaat, missä turkistarhauksen lakkauttamisen alkuperäiseen 11 vuoden siirtymäaikaan liittyvä kompensatiojärjestelmä koostui vain tarhojen purkamis- ja muuntamiskustannuskorvauksista sekä eläkejärjestelyiden kustannuksista, joihin oli yhteensä varattu 32 miljoonaa euroa eli sama summa kuin aiemmin mainittu, suomalaisille turkistarhoille myönnettyjen covid-19-pandemiatukien yhteismäärä (Animalia-media, 2022). Siirtymäajan pituutta pohtiessa on myös hyvä huomioida, että jos EU päätyy kieltämään turkistarhauksen alueellaan, Suomi ei todennäköisesti pysty vaikuttamaan siirtymäajan pituuteen tai korvausten suuruuteen.

4.2. Suositukset

Turkistarhauksen nykytilaa koskevien tilastojen, kansainvälisten esimerkkien sekä asiantuntijanäkemyksen perusteella voidaan esittää seuraavat suositukset. **Suosituksen pohjana on oletus, että vuoden 2023 hallitusohjelmassa otetaan tavoitteeksi turkistarhauksen hallittu lakkauttaminen.**

1. Perustetaan monialainen työryhmä, jossa on jäseniä ministeriöistä, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista sekä järjestöistä, jotka edustavat paitsi tarhaajien myös eläinten näkökulmaa. Työryhmä teettää tarkemmat selvitykset turkistarhaajien tämän hetken

ikäjakaumasta, turkistarhauksen pää- ja sivutoimisuuden asteesta, toiminnan kannattavuudesta sekä kiinteiden rakenteiden nykykäyttöarvosta. Näiden selvitysten avulla pystytään tarkemmin arvioimaan siirtymäajan tarkkaa pituutta, tukitoimien tarpeellisuutta sekä mahdollisten tukisummien suuruutta.

- 2. Turkistarhauksen lakkauttamisen siirtymäajaksi suositellaan 5-7 vuotta, joka lienee sopiva kompromissi valtion ja tarhausalan toimijoiden välillä. Jos siirtymäaika on lyhyempi, julkisista varoista maksettavaa rahallista tukea tarvitaan enemmän. Jos taas siirtymäaika on pidempi, yrittäjät ja palkansaajat eivät saa välttämättä lainkaan tukea.**
- 3. Turkistarhausalan rakennemuutos otetaan yhdeksi painopistealueeksi valtion ja Pohjanmaan maakuntien välisissä aluekehittämiskeskusteluissa. Valtio sitoutuu tekemään lisäpanostuksen alueen elinvoiman ja elinkeinorakenteen kehittämiseen.**
- 4. Valtio myöntää ely-keskuksille lisämäärärahan uuden liiketoiminnan kehittämiseen tarkoitettuihin yritysten kehittämispalveluihin ja -avustuksiin.**
- 5. Valtio myöntää TE-toimijoille (2024 lähtien kunnat) lisämäärärahan turkistarhausalan yrittäjien ja palkansaajien uudelleenkoulutautumisen ja työllistymisen tukemiseen.**
- 6. Valtio sitoutuu korvaamaan 40-50 % tarhauskiinteistöjen purkamis- ja/tai muuntamiskustannuksista erikseen päätettävään tarhaustoimipaikkakohtaiseen maksimisummaan asti.**

Turkistarhauksen mahdollista lakkauttamista on järkevää tarkastella osana Pohjanmaan maakuntien koko elinkeinorakenteen uusiutumista sekä ylipäänsä työntekemisen tulevaisuutta. Raha on vain väline; rakennemuutoksen hallittu läpivienti vaatii ohjausosaamista, alueellista ennakoitua, kykyä ideoida ja rohkeutta kokeilla uusia vaihtoehtoja.

Lähteet

Animalia-media (2022). Turkisala saanut koronatukea 33 miljoonaa – useat turkistarhat saaneet tukea perusteetta. <https://animaliamedia.fi/turkisala-saanut-koronatu-kea-33-miljoonaa/> Vierailtu 17.8.2022.

FIFUR ry (2022). FIFUR tilastot 2022. <https://fifur.fi/turkise-linkeinon-tilastot-2022> Vierailtu 17.8.2022.

Kainuun maakunta -kuntayhtymä. (2008). Kainuun väestöennuste 2025. Kainuun maakunta -kuntayhtymän raportti B:14.

Karhula, T., Latukka, A. Rekilä, T. (2008). Turkisalan talous ja alan merkitys sekä tulevaisuuden näkymiä Suomessa. MTT:n selvityksiä 160. Helsinki: MTT Taloustutkimus.

Korhonen, T., Hirvonen, P., Rämetsä, J. ja Karjalainen, S. (2021). Turvetyöryhmän loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:24. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö.

Silvenius, F., Koskinen, N., Kurppa, S., Rekilä, T., Sepponen, J., Hyvärinen, H. (2011). Raportti Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry:lle ja Turkistuottajat Oyj:lle. Suomessa tuotetun minkin- ja ketunnahan elinkaariarviointi. MTT:n

Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry:lle ja Turkistuottajat Oyj:lle tekemä tilaustutkimus.

PTT (2014). Turkisalan kokonaistaloudellinen merkitys. Koonti.

PTT (2016). Turkisalan taloudellinen merkitys. Koonti.

Studio COME (2021). Mink farming in Italy: Mapping and future prospects. Report commissioned by Humane Society International. Rome, November 2021. Saatavana: https://www.hsi-europe.org/wp-content/uploads/2021/11/HSIEurope_StudioCOME_LALLEVAMENTO-DI-VISONI-IN-ITALIA-Mappatura-e-prospettive-future.pdf

Pyykkönen, P. & Huovari, J. (2012). Turkisalan tuottamat verotulot. PTT raportteja 238. Helsinki: PTT.

Rotko, T., Palosuo, H., Sihto, M. ja Husman, P. (2010) Paperitehtaan varjossa. Kajaanin paperitehtaan lakkauttamisen ja siihen liittyvien tukitoimien terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 27/2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020). Aluekehittämissuunnitelma 2020–2023. Kestävät ja elinvoimaiset alueet.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:21. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö.
